

MOZAIK

ustvarjamo gibanje

1
Letnik 38
Marec 2018

Škofja Loka

dz 0

MOZAIK

2018

070.489(497.4Zelezniki)

120180187,1

KNJIŽNICA ŠKOFJA LOKA

COBISS c

KNJIŽNICA
IVANA TAVČARJA
ŠKOFJA LOKA

Predstavitev novega vodstva

Univerzalna balansirna naprava

Aktivno sodeluj, nezgode pri delu zmanjšuj

Kratek pregled dogodkov in aktivnosti v številkah za leto 2017

Glasilo podjetja DOMEL

KAZALO

BESEDA

UREDNIČE

Romana Lotrič
Glavna urednica

V leto 2018 smo, tako kot v leto poprej, vstopili ambiciozno in z realno postavljenimi cilji. Načrtujemo izboljšanje produktivnosti in 5-odstotno rast prodaje. Naš cilj še naprej ostajajo inovativni izdelki in rešitve, kar bomo lahko dosegli tudi s sodelovanjem, ki je tudi ena naših pomembnih vrednot, zapisana v temeljnih načelih.

Beseda urednice	2
Uvodnik	3
Kratke novice	4
Predstavitve novega vodstva	6
Aktivno sodeluj, nezgode pri delu zmanjšuj	7
Univerzalna balansirna naprava	8
Sejemska dejavnost v januarju	10
Novozaposleni	12
Kratek pregled dogodkov in aktivnosti v številkah za leto 2017	15
Tehniški dan učencev OŠ Železniki	16
Izboljšajmo delovanje našega imunskega sistema	17
Interju z Milko in Benjaminom Severjem	18
Pust, pust, krivih ust	22
Osnovno o kripto valutah	25
Kaj vse bom še doživela v tretjem življenjskem obdobju	26

S 1. 1. 2018 je vodenje podjetja Domel Holding prevzel mag. Matjaž Čemažar, njegovo mesto direktorja Razvoja & Raziskav pa dr. Janez Rihtaršič. Poprosili smo ju za kratko predstavitev.

Inovativnost pomeni uspeh podjetja. V podjetju je bila razvita univerzalna balansirna naprava za pomoč pri razvojnih raziskavah. Trenutno so s tako napravo opremljene že štiri naše lokacije. Bogatejši smo tudi za 3D-tiskalni stroj, s katerim smo skrajšali čas izdelave vzorcev.

Varno delovno okolje in zdravje zaposlenih je za podjetje pomemben dejavnik. Da povečamo varnostno kulturo, bomo v tem letu nadaljevali s kampanjo pod geslom: »Aktivno sodeluj, nezgode zmanjšuj.«, katere cilj je prepoloviti število nezgod.

Začetek leta je običajno čas novih priložnosti, ki jih izkoristimo tudi s sejenskimi nastopi. V januarju so predstavniki našega podjetja razstavljali v štirih različnih deželah.

Predstavljamo novozaposlene in kratek pregled aktivnosti in dogodkov v številkah za leto 2017. Obiskali smo Milko in Benjamin Severja, ki sta z nami delila utrinke svojih delovnih izkušenj.

Za konec smo pokukali v zgodovino pustnih norčij in kako smo pust praznovali v naši okolici.

Prijetno branje vam želi uredniški odbor.

DOMEL®

Domel, proizvodnja elektromotorjev in gospodinjstvih aparatov Železniki, d.o.o.
Otoki 21, 4228 Železniki, Slovenija, tel.: +386 4 51 17 100,
fax: +386 4 51 17 106, info@domel.com; www.domel.com

MOZAIK - brezplačno glasilo podjetja Domel d.o.o.
naslov uredništva: Glasilo Mozaik - Domel, Otoki 21, 4228 Železniki
tel.: 04 51 17 173, fax: 04 51 17 106, e-mail: ales.markelj@domel.com

Odgovorni urednik: Aleš Markelj
Glavna urednica: Romana Lotrič

Člani odbora: Tadeja Bergant, Barbara Debeljak, Nataša Dolenc, Nina Drol,
Anita Habjan, Danica Jelenc, Štefka Jeram, Janja Kozjek, Aleksander Volf,
Marija Demšar, Blaž Benedik, Matej Galjot, Roman Mengušar

Foto: Barbara Debeljak, Anita Habjan, Zoran Abram, Simon Lotrič, Romana
Lotrič, Alenka Katrašnik, Tadeja Bergant, Miro Šmid, arhiv Milka in Benjamin
Sever, Arhiv občine Železniki, arhiv POAŽ, Pinterest, staleslike.cerknica.org,
arhiv Domel

Grafično oblikovanje: Klemen Budna/GTO Košir; Lektorica: Majda Tolar;
Tisk: Tiskarna GTO Košir; Leto 2018, Številka 1; Letnik 38; Izvodov: 1850
Stališča avtorjev ne odražajo nujno stališč uredništva.

Na naslovnici: Velika planina, februar 2018, (foto Barbara Debeljak)

Spoštovane sodelavke, spoštovani sodelavci!

Novoletni prazniki so običajno čas za obračun dosežkov preteklega leta in predvsem čas zaobljub in izdelave planov za novo leto. Letošnji prehod v novo leto je bil zame prav poseben, nisem se preveč ukvarjal s preteklostjo, več pozornosti sem usmerjal v prihodnost, saj je zame vodenje skupine Domel velik izziv ob zavedanju odgovornosti za dolgoročno poslovno uspešnost podjetja, zadovoljstvo zaposlenih in drugih deležnikov.

Matjaž Čemažar
Direktor - CEO

Skupina Domel že četrto leto zapored beleži izjemno rast prihodkov, v preteklem letu smo dosegli 140 mio €, ker je 14 % več kot preteklo leto. Poslovno leto 2017 smo zaključili z več kot 9 mio € dobička. V drugi polovici lanskega leta smo že občutili posledice splošne gospodarske rasti, saj so se cene materialov pričele bolj opazno dvigovati, v dobaviteljskih verigah pa so se začele pojavljati omejitve kapacitet, kar se je odražalo pri zamujenih dobavah.

Pri pripravi plana za leto 2018 smo sledili naši strategiji zmerne in naravne rasti podjetja z inovativnimi rešitvami s področja elektromotornih pogonov in komponent. V plan smo vključili stalno optimiranje procesov in izboljševanje produktivnosti za 5 %. V letu 2018 planiramo rast prodaje za 5 %. Planiran čisti dobiček v višini 6 mio € je nižji od doseženega v letu 2017, in sicer zaradi pritiskov na znižanje prodajnih cen, višanja cen vhodnih materialov, strukturnih sprememb programov in uvajanja novih programov.

V Domelu že vrsto let gradimo kulturo podjetja na vrednotah, ki smo jih prepoznali kot ključne za trajnostno rast. »Spoštovanje« in »Sodelovanje« sta vrednoti, ki temeljita na pozitivnem odnosu in skupnem interesu nas zaposlenih, da uresničujemo naše poslanstvo zagotavljanja kvalitetnih delovnih mest. Tako kot v zasebnem življenju, kjer je predanost kot kombinacija zavzete odločnosti, potrpežljive vztrajnosti in strastnega prizadevanja dolgoročnim življenjskim ambicijam pomembnejša od prirojenega talenta, je tudi v poslovnem svetu predanost viziji podjetja pomembnejša od naravnih, ekonomskih in političnih okoliščin.

Samo s pozitivnim pristopom, spoštljivim dialogom, vztrajnostjo in odločnim prizadevanjem lahko skupaj zagotavljamo doseganje letnih ciljev in dolgoročno rast podjetja.

NOVOLETNA KRIŽANKA

Pravilno geslo noveletne križanke:

TUDI ZIMA IMA SVOJE ČARE

Nagrade prejmejo:

tedenski paket v Čatežu :

Matic Potočnik, Dolenja vas 114, 4227 Selca

paket podaljšan vikend v Čatežu:

Jože Potočnik, Sv Lenart 45, 4227 Selca

paket sredina tedna v Čatežu:

Jožef Bernik, Dašnica 162 A, 4228 Železniki

vstopnica za 10 obiskov savne in bazena:

Roman Prezelj, Na Kresu 17, 4228 Železniki

Vsem nagrajencem iskreno čestitamo.

KRATKE NOVICE

Barbara Debeljak

Bureau Veritas Certification

Slovenia

IATF 16949

QUALITY MANAGEMENT SYSTEM AUDIT REPORT

Certifikacijska presoja IATF 16949

Od 23. 1. do 2. 2. 2018 je potekala zunanja certifikacijska presoja po zahtevah avtomobilskega standarda IATF 16949.

Presojevalec Boštjan Metelko iz presojevalske hiše Bureau Veritas je tekom presoje ugotovil 12 neskladnosti na procesih Domela d.o.o. in 6 neskladnosti na procesih Domel Holdinga d.d.

Za vse neskladnosti smo dolžni pripraviti korektivne ukrepe in jih uspešno zaključiti do konca marca letos. Na osnovi uspešno opravljene ponovne presoje sledi izdaja novega certifikata IATF 16949.

Da uspešno zaključimo presojo in prejmemo certifikat IATF 16949, smo dolžni za neskladnosti pripraviti korektivne ukrepe in jih uspešno zaključiti do konca marca letos. Obstoječ certifikat avtomobilskega standarda ISO/TS 16949 velja sicer do 14. 9. 2018.

Priznanje za življenjsko delo na področju managementa 2017 dr. Jožici Rejec

Združenje Manager je na januarskem srečanju podelilo priznanje za življenjsko delo na področju managementa 2017 dr. Jožici Rejec.

Upravni odbor Združenja Manager je dr. Jožici Rejec podelil priznanje za življenjsko delo na področju managementa in naslov pospremil z izjavo, da se je podjetje v času njenega vodenja razvilo v uspešno in svetovno konkurenčno podjetje ter doseglo visoko spoštovanje. Mag. Matjažu Čemažarju, novemu predsedniku uprave, je ponosno predala moderno in zdravo podjetje, ki ima še veliko priložnosti za rast in razvoj.

PRIZNANJE ZA ŽIVLJENJSKO DELO NA PODROČJU
MANAGEMENTA 2017

DR. JOŽICA REJEC

Kodeks ravnanja skupine Domel

Na osnovi priporočil kupcev smo dopolnili Kodeks ravnanja skupine Domel. Dodali smo e-mail za sporočanje kršitev kodeksa etika@domel.com, dopolnili točko preprečevanja korupcije, vključili zavzemanje za pošteno konkurenco in prepoved trgovine z ljudmi.

**KODEKS RAVNANJA
SKUPINE DOMEL**

Standard vodenja kakovosti v avtomobilski industriji IATF 16949:2016

V avtomobilski industriji so zahteve po visoki stopnji kakovosti že od nekdaj ključnega pomena. V Domelu je v torek, 9. 1. 2018, potekala predstavitev zahtev standarda vodenja kakovosti v avtomobilski industriji IATF 16949:2016. Predaval je mag. Dušan Zorc, vodilni presojevalec SIQ in QA.

Drugo srečanje delničarjev družbe Domel Holding

V kulturnem domu v Železnikih so se 30. januarja zbrali delničarji družbe Domel Holding na svojem drugem srečanju.

Predsednik uprave mag. Matjaž Čemažar je predstavil poslovanje skupine Domel v letu 2017 ter načrte za letošnje leto. Prikazal je statistične podatke o spremembah strukture delničarjev v preteklih letih. Poudaril je vrednote, ki jih ima Domel zapisane v svojem poslanstvu.

Državno prvenstvo SKEI

Letošnje 24. državno prvenstvo v veleslalomu in tekih na smučeh je potekalo 26. januarja na smučišču Kope. Gorenjci so si ponovno prislužili skupno zmago.

Letošnje tekmovanje je potekalo pod okriljem območne organizacije SKEI Velenje. Na veleslalomsko progo se je podalo 363, na tekaško pa 27 tekmovalcev. Iz gorenjske regije je nastopilo 58 tekmovalcev, od tega tudi 25 naših sodelavcev. Gorenjci smo zbrali 6 zlatih, 7 srebrnih in 3 bronaste medalje. To je zadostovalo za zmago v smučarskih tekih in drugo mesto v veleslalomu ter skupno zmago.

3D tiskanje v Domelu

Od meseca oktobra smo v Domelu bogatejši za 3D tiskalni stroj Formiga P110, ki je lociran v prototipni delavnici. Dela na tehnologiji SLS (selektivno lasersko sintranje). To je tehnologija, ki temelji na spajanju slojev praškastega materiala. Prah se nanaša v sloju 0,1 mm, nakar laser »zapeče« obliko, ki se spoji z že izdelano obliko v posodi. Delovna posoda se spusti za 0,1 mm in postopek se ponovi.

Kupljene imamo licence za več vrst prahu, trenutno pa delamo s poliamidom PA2200, ki je v obliki belega prahu. Delovna posoda je dimenzije 200 x 250 x 300mm, kar omejuje dimenzijo natiskanih kosov.

S to pridobitvijo smo postali še bolj samostojni pri izdelavi vzorcev in skrajšali čas izdelave le-teh.

PREDSTAVITEV

NOVEGA VODSTVA

mag. Matjaž Čemažar

Predsednik uprave Domel Holding

Čeprav sem v Domelu od leta 1996, se še vedno štejem za mlajši del kolektiva. Statistični podatki pa mi žal niso več v prid, saj z dopolnjenimi 45 leti pravzaprav že pripadam zrelejši polovici zaposlenih.

Otroška leta sem preživel v Potoku, kjer je bilo poleg šolskih obveznosti vedno tudi dovolj dela na kmetiji. Šolanje sem po končani Srednji tehnični šoli v Kranju nadaljeval na Fakulteti za elektrotehniko v Ljubljani. Vsa leta sem bil Domelov štipendist in s poletno prakso spoznal večji del podjetja. V

letu 1996 sem prvič stopil na razvojno področje, kjer sem dobil temo za diplomsko nalogo. Takrat sem se prvič srečal z EC-motorji, saj nam na fakulteti o novi tehnologiji motorjev še niso znali veliko povedati. EC-motorji so me v naslednjih letih spremljali na vsakem koraku. Prvi projekt je bil povezan z direktnim pogonom za pralni stroj, kjer sem se srečal z muhasto naravo prototipov, nemškimi jeziki in tudi z zahtevnim kupcem.

Na prelomu tisočletja sem se pridružil ekipi EC-sistemov, s katero smo se preselili na lokacijo Na Plavžu, kjer sem imel priložnost tesno sodelovati z množico kupcev, ki so uvajali novo tehnologijo EC-puhal. Po spletu okoliščin sem postal član in pozneje vodja razvojne ekipe za koračni motor 701, ki je bil prvi Domelov razvojni projekt za avtomobilsko industrijo. Po vrsti preizkušenj, tehničnih, sistemskih in komercialnih, smo v letu 2003 uspešno začeli redno serijsko proizvodnjo koračnega motorja za nastavljanje glavnega žarometa. Žal smo s projektom ujeli zadnjo fazo življenjskega cikla tega izdelka in s količinami nikoli nismo dosegli zelenih obsegov. Projekt je pozneje služil kot izhodišče za razvoj naslednje generacije koračnih motorjev 702 za Continental, ki je še danes paradni izdelek avtomobilskega programa.

Med zelo raznolikimi področji uporabe EC-puhal sem imel priložnost spoznati tudi novo tehnologijo gorivnih celic. Ker so bili vodik in z njim povezane gorivne celice dobra tematika za različne razpise za državne in evropske razvojne subvencije, smo bili pri razpisih zelo uspešni. Najprijetnejša izkušnja iz tega obdobja je vsekakor izvedba naročila sistema gorivnih celic za Slovensko vojsko. Poleg zahtevne administracije in poročanja mi bo najbolj ostalo v spominu usposabljanje desetih pripadnikov Ministrstva za obrambo v Kanadi pri proizvajalcu Hydrogenicsu. Ker so bili na ministrstvu vajeni precej obsežnih usposabljanj in prevzemov opreme, smo bili v zadregi, saj smo morali sestaviti program obiska za cel teden, Kanadčani pa so imeli pripravljene vsebine le za dva dni. To je bilo eno redkih službenih potovanj, med katerimi je bilo poleg delovnih obveznosti še nekaj prostega časa. Ogedali smo si Niagarske slapove v bližini Toronto, glavne znamenitosti vlemesta in praktične primere uporabe vodika ter tako povezali prijetno s koristnim.

V jesenskih mesecih leta 2006 sem od dr. Jožice Rejec dobil vabilo za prevzem vodenja področja razvoja. Čeprav na novo delovno mesto nisem bil pripravljen, sem izziv sprejel, ne da bi se popolnoma zavedal odgovornosti. Vodenje razvojnega področja mi je bilo vsa leta v veliko veselje in zadovoljstvo, saj je bilo vedno dovolj volje in podpore širšega vodstva za uvajanje novih programov in sprememb pri obstoječih izdelkih. Uspešnost razvojnega dela najbolje ocenjuje trg, vsekakor pa je za rezultate zaslužna celotna ekipa razvojnega področja in širše. Za izvrstno sodelovanje se vsem še enkrat zahvaljujem ter se priporočam za dobro in učinkovito delo še naprej.

Leto 2018 pa je spet prineslo večje spremembe. Čeprav sva se s predsednico uprave na prevzem vodenja podjetja pripravljala dlje časa, je bil prvi dan na novem delovnem mestu zame precej tuj. Prevzem odgovornosti me ne pušča ravnodušnega in mi kljub temu, da je vodstvena ekipa dobro uigrana, predstavlja izziv. Verjamem, da bomo s predanostjo poslanstvu, z Domelovimi vrednotami na čelu, uspešno uresničevali vizijo in zagotavljali trajno rast podjetja in zaposlenih ter kvalitetna delovna mesta v Železnikih in širši okolici.

dr. Janez Rihtaršič

Direktor Razvoja & Raziskav

Ob imenovanju na mesto direktorja razvoja sem dobil priložnost, da se vam na kratko predstavim.

Ker rojstna hiša stoji v Železnikih, se tudi sam štejem za »Železnkarja«, ker pa sta se oba starša sem preselila iz okoliških hribov, mi je tudi širše poimenovanje »Seučan« kar domače. Zapis priimka Rihtaršič se v teh krajih sledi že v 16. stoletju, tako da se tudi po tej strani štejem za avtohtono vrsto.

Na svet sem prišel kot tretji otrok matere Marice in očeta Janeza, in sicer dve leti kasneje kot smo začeli izvoz prvih sesalnih enot za AEG (glej Železni kruh str. 145). Starša sta bila po že dveh sinovih »blagoslovljena« še z dvema sinovoma v paketu.

Po osnovni šoli, ki sem je obiskoval 919 korakov od doma, sem se podal v širni svet. Torej, najprej na srednjo strojno šolo v Škofjo Loko, od tu najprej pa na fakulteto za strojništvo v Ljubljano. Slovenijo sem kot skavt dodobra prepešal ter prekolesaril že v času srednje šole, v času študija pa sem s štopom in ostalimi »nizkocenovniki« premeril Evropo od Helsinkov do Istanbula.

Za zaključno nalogo na fakulteti sem pod mentorstvom prof. Duhovnika zasnoval poliestrski rezervoar za transport vode. To je bil moj prvi »resni« projekt, saj so od zasnovane v novembru do prvih prevoženih litrov vode v februarju minili 4 meseci. Že takrat je šlo vse »iz rok v usta« ... pozno v noč se je delala dokumentacija, ki je zjutraj šla v delavnico. Na srečo je bil tehnolog v podjetju, kjer so se izvajala dela, tudi »mladič« in sva drug drugem pomagala odpravljati napake. Takoj po diplomi sem se zaposlil na fakulteti, kmalu pa me je dr. Tavčar povabil, da se kot mladi raziskovalec zaposlim v Domelu.

Tako sem leta 2003 začel delati v Domelu, vzporedno pa sem bil še delno zaposlen na fakulteti kot asistent za tehnično dokumentacijo, nekovinske materiale in zadnjih nekaj let za strojne elemente. V Domelu sem najprej začel z izzivi na področju aerodinamike in hrupa. V tem obdobju so prišla na vrsto tudi potovanja v bolj oddaljene dežele, in sicer najdlje do Avstralije.

Leta 2009 sem doktoriral, v letu 2010 pa sem nasledil sedanjega direktorja APEC Aljošo na mestu vodje mehanskega dela bazičnega razvoja. V tem obdobju sem sodeloval največ pri projektih s področja sesalnih enot ter pri razpisih, ki so se večinoma nanašali na področje gorivnih celic. Tik pred letošnjim nastopom na delovno mesto direktorja razvoja pa smo še s tremi sodelavci zaključili MBA- študij na ekonomski fakulteti v Ljubljani.

Danes mi poleg službe v Domelu čas izpolnjuje predvsem družina, kjer sem »blagoslovljen« z dvema hčerka. Sem tudi član Muzejskega društva Železniki in če ostane še kakšna sekunda dneva, jo rad izrabim za rekreacijo. Ta je zadnji dve leti pogosto kot dejavnost pri gradbenih delih in ko bo gradnja končana, se bo moja pot v službo podvojila s trenutnih 858 na 1637 korakov.

V zgodovini je kar nekaj posameznikov, za katere so njihovi sodobniki govorili, da so posedovali vse dotodanje znanje. Zadnji, za katerega je to veljalo, je bil angleški poliglot, zdravnik, matematik, fizik, ..., Thomas Young, ki je živel na prelomu iz 18. v 19. stoletje. Ker se zavedam, da velikost zakladnice znanja in njena hitra rast danes presega zmogljivost posameznikov, si bom na novem delovnem mestu v prvi vrsti prizadeval spodbujati sodelovanje ter skozi vlaganja v izobraževanje in opremo omogočati razvoj posameznikov, skozi vrhunske izdelke pa tudi rast družbe.

AKTIVNO

SODELUJ, NEZGODE PRI DELU ZMANJŠUJ

Skrb za varnost in zdravje delavcev je eden izmed zelo pomembnih dejavnikov v podjetju, saj brez tega neposredno ogrožamo nas zaposlene, naše zdravje in v nekaterih primerih celo naše življenje. Tukaj ni pomembno samo zagotavljanje zakonskih okvirov varnosti, ampak je pomembna tudi dejanska skrb za zaposlene. Kakovostno obvladovanje tveganj, ki se pojavljajo v našem delovnem okolju, izboljšuje delovne razmere, zmanjšuje število nezgod ter z njimi povezanih poškodb pri delu in obseg bolniškega staleža; obenem pa izboljšuje tudi vzdušje v podjetju.

Katja Čemažar

V službi za varnost in zdravje pri delu se trudimo, da zaposlenim v čim večji meri zagotavljamo varno delovno okolje. Tveganja, ki se na delovnih mestih pojavljajo, poskušamo redno periodično ocenjevati in jih s primernimi varstvenimi ukrepi ohranjati na sprejemljivi ravni. Na tak način tudi dolgoročno vplivamo na nenehno izboljševanje delovnih razmer. Za vsa delovna mesta in tehnologije spremljamo tveganja za nastanek nezgod in zdravstvenih okvar.

V skrb za zdravje in varna delovna mesta za zaposlene so poleg službe VZD vključeni tudi direktorji in vodje posameznih oddelkov, dva zdravnika specialista medicine dela, ki za nas opravljata predhodne zdravniške preglede (pregledi pred zaposlitvijo) ter od leta 2017 tudi periodične zdravniške preglede, katerih se boste, ko pridete na vrsto, udeležili vsi zaposleni.

Da bi dvignili varnostno kulturo, smo se v letu 2017 na področju varnosti in zdravja pri delu fokusirali na uporabo osebne varovalne opreme, predvsem zaščitne obutve. V duhu omenjene teme je potekala tudi varnostna kampanja, preko katere smo vas obveščali o namenu osebne varovalne opreme, njeni uporabi in kako le-ta vpliva na zmanjševanje nezgod pri delu.

Tudi v letu 2018 bomo nadaljevali s kampanjo, ki pa bo v letošnjem letu potekala pod geslom: »Aktivno sodeluj, nezgode pri delu zmanjšuj.«. Skupni cilj podjetja je, da v tem letu nezgode pri delu v primerjavi z lanskim letom razpolovimo. V ta namen bo za ključne kadre pripravljenih nekaj aktivnosti oz. predavanj. Že v mesecu februarju bo za tehnologe in vodje proizvodnih oddelkov potekalo predavanje na temo preiskovanja nezgod, kjer bo v goste povabljen kriminalist, ki se z omenjenim preiskovanjem tudi ukvarja. V naslednjih mesecih pa se nam bosta pridružila še sodni izvedenec in nekdanji državni inšpektor. V sklopu kampanje pa bodo organizirane tudi druge manjše aktivnosti. Skupaj z vsemi vami bomo tako lahko dosegali cilje politike varnosti, ki med drugim vključuje tudi:

- preprečevanje možnih tveganj za nastanek poškodb ali poslabšanja zdravstvenega stanja sodelavcev in zunanjih partnerjev,
- dosledno izvajanje varnostnih ukrepov za doseganje nenehnega zmanjševanja tveganj

Eden izmed skupnih ciljev podjetja za leto 2018 je, da število nezgod pri delu (glede na leto 2017) znižamo na polovico.

„AKTIVNO SODELUJ, NEZGODE PRI DELU ZMANJŠUJ“ je geslo, ki ga v tem letu upoštevajte in hkrati aktivno prispevajte k uresničevanju skupnega cilja.

- za nastanek poškodb ali zdravstvenih okvar,
- zagotavljanje varnega in prijaznega delovnega okolja glede na naravo dela, z uporabo ustrezne delovne opreme in ustrezne osebne varovalne opreme.

V pripravi je tudi zgibanka, kjer bodo podana točna navodila za ravnanje v primeru nezgode pri delu. Hkrati se bo spremenilo tudi nekaj obrazcev povezanih z nezgodo, na novo se uvaja tudi preverjanje stanja alkoholiziranosti pri poškodovancu (če le-ta ni tako ponesrečen, da nujno potrebuje zdravniško oskrbo).

Največji dejavnik, ki lahko zmanjša število nezgod pri delu, pa smo mi sami. Glede na analizo nezgod lanskega leta, se je 70 odstotkov nezgod zgodilo zaradi nepazljivosti delavcev in kršenja navodil za varno delo. Bodite pozorni na svoja ravnanja na delovnem mestu in se zavedajte, da majhna nepozornost in nepazljivost pri opravljanju dela ne pomeni »samo« nekaj dni bolniške odsotnosti zaradi lažje poškodbe. Kaj hitro se lahko zgodi hujša poškodba – odtrgan prst, stisnjena roka, ki lahko pomeni tudi veliko oviro na sploh v življenju, ne samo pri opravljanju dela. Mar ni bolje biti zdrav, nepoškodovan, kot da

za tistih nekaj evrov odškodnine tvegate poškodbo? Vaši otroci, vnuki in bližnji bodo zagotovo bolj veseli, če boste z njimi lahko zdravi in nepoškodovani uživali življenje. Saj veste – življenje je eno samo in le mi lahko odločamo, kako ga bomo preživel – zdravi in nepoškodovani ali s kupom bolezni in poškodb, za katere je po možnosti kriva naša nepazljivost.

Upoštevajte navodila za varno delo – z neupoštevanjem le-teh ne kažete samo svoje kulture obnašanja ampak tudi odnos do podjetja in spoštovanja pravil.

Aktivno sodelujte in nezgode pri delu zmanjšujte!

UNIVERZALNA BALANSIRNA NAPRAVA

Janez Luznar

Vsak zaposleni v Domelu je zagotovo že kdaj slišal za balansiranje rotorjev. Gre za proces, s katerim želimo masno uravnotežiti rotorje, posledično pa znižati vibracije in hrup ter podaljšati dobo trajanja motorjev. V ta namen potrebujemo balansirno napravo. V Domelu smo razvili in izdelali 4 lastne balansirne naprave, ki omogočajo boljši vpogled v detajle, možnost enostavne nadgradnje in konkurenčno prednost. Poleg vsakdanjih opravil balansiranja jih zaradi velike točnosti uporabljamo tudi za kontrolo delovanja tujih balansirnih naprav ali pa za kontrolo masne neuravnoteženosti dobavljenih komponent.

Vse skupaj se je začelo leta 2014, ko smo na fakulteti za strojništvo, v laboratoriju za dinamiko strojev in konstrukcij (Ladisk) izdelali manjšo napravo za balansiranje. Tekom izdelave moje magistrske naloge smo nato usvojili postopek identifikacije in dosegli zadovoljivo raven delovanja. Kasneje smo se v Domelu odločili za nadaljnji razvoj v smislu eksperimentalne balansirne naprave, ki bo prilagojena Domelovim potrebam in nam bo v pomoč pri razvojnih raziskavah. Prototipna verzija je bila končana v letu 2016 in kmalu se je izkazalo, da bi take balansirne naprave potrebovali na več Domelovih lokacijah. Izboljšali smo še nekaj pomembnih detajlov in tako do konca leta 2017 izdelali 4 Domel univerzalne balansirne naprave.

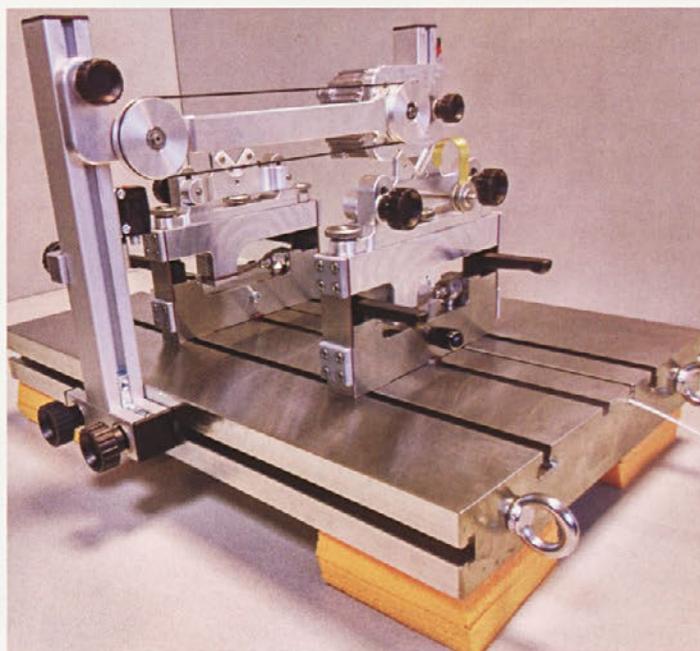
Zgradba in delovanje

Slika 1 prikazuje sestav Domel univerzalne balansirne naprave, ki vsebuje:

- mehanske komponente,
- merilno senzoriko,
- varnostno ohišje,
- elektroniko,
- all-in-one računalnik na dotik in
- softver.

Sestav mehanskih komponent in merilne senzorike je prikazan na sliki 2. Osnovna plošča z vodili je vibracijsko izolirana od okolice, na njej pa so: dve rotorski podpori za merjenje dinamičnih sil, pogonski sklop in fotoelektrični senzor za zaznavanje rotacije rotorja. Vsem komponentam lahko nastavimo poljubno lego in tako omogočimo balansiranje zelo velikega spektra različnih rotorjev. Okrog mehanskih delov je nameščeno varnostno ohišje, ki skrbi za varnost operaterja ter varuje merilno senzoriko pred morebitnimi poškodbami iz okolice.

Za krmiljenje pogona in zajem signalov skrbijo elektronika, računalnik in softver. Slika 3 prikazuje grafični uporabniški vmesnik, ki ga opravljamo preko zaslona na dotik. Uporaba je zelo enostavna. Za vsak rotor vnesemo ustrezne nastavitve geometrijskih parametrov, pogona in

Slika 2: Mehanske komponente in merilna senzorika

identifikacije, ter ga shranimo v bazo. Naslednjič rotor samo še izberemo iz seznama, nastavimo ustrezne pozicije mehanskih komponent in začnemo z meritvijo. Meritev se izvede tako, da rotor zavrtimo s konstantno hitrostjo in pri tem merimo sile na podporah ter zaznavamo frekvenco rotacije. Ko je proces dovolj ponovljiv, program meritev avtomatsko zaustavi in na zaslonu prikaže vrednost ter kot izmerjene masne neuravnoteženosti.

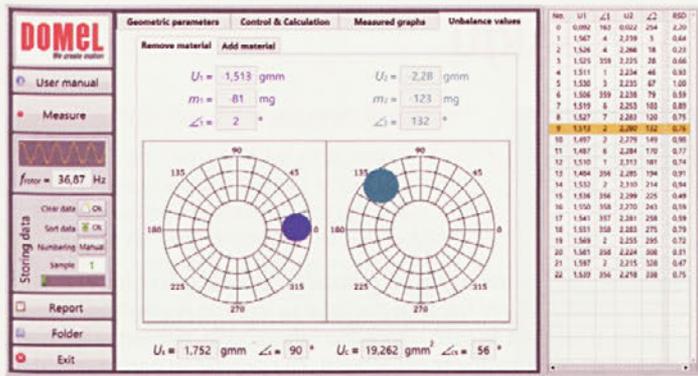
Uporaba in prednosti

Rotorske podpore imajo modularno konstrukcijo, kar pomeni, da spodnji merilni del ostaja nespremenjen, zgornje nastavke pa lahko zamenjamo po potrebi. Modularna konstrukcija in poljubna nastavljenost mehanskih komponent omogočata meritve masne neuravnoteženosti rotorjev, rotorskih sestavov, kompresorskih koles, kolektorjev, separatorjev itd. Slika 4 prikazuje različne tipe balansiranja:

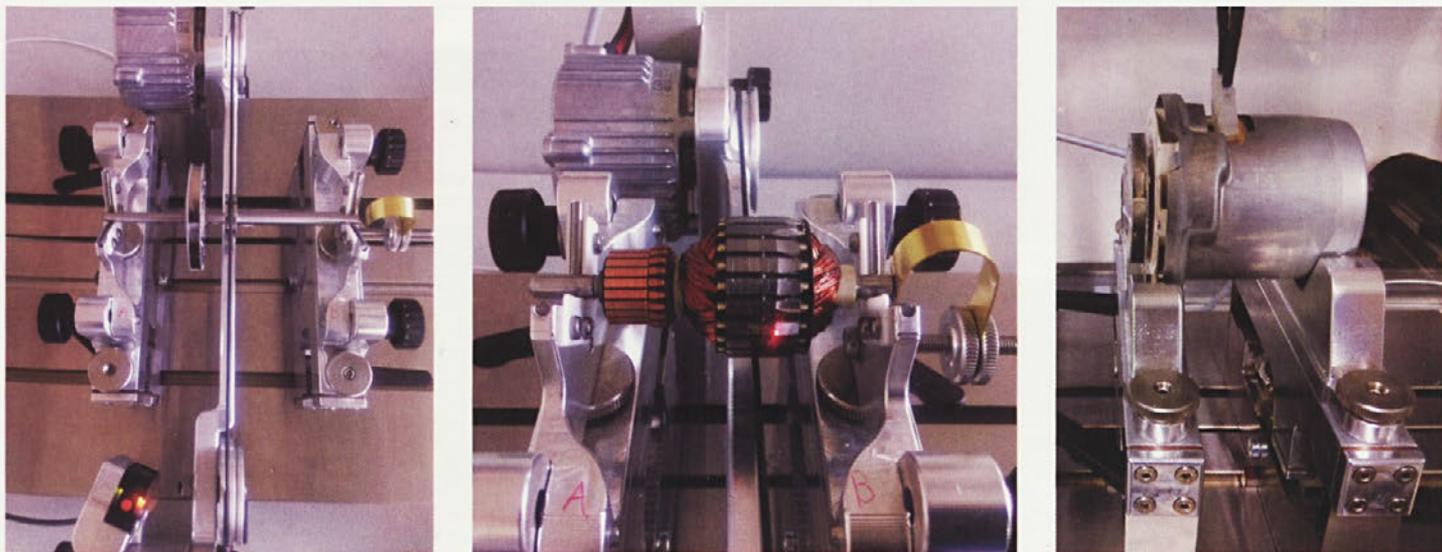
- 1-ravninsko balansiranje z uporabo merilnega trna,
- 2-ravninsko balansiranje poljubnih rotorjev,
- 2-ravninsko balansiranje rotorskih sestavov preko ohišja sesalne enote.

Slika 1: Domel univerzalna balansirna naprava

Slika 3: Grafični uporabniški vmesnik - prikaz izmerjene masne neuravnoteženosti

Slika 4: Tipi balansiranja: a) 1-ravninsko, b) 2-ravninsko in c) 2-ravninsko preko ohišja SE

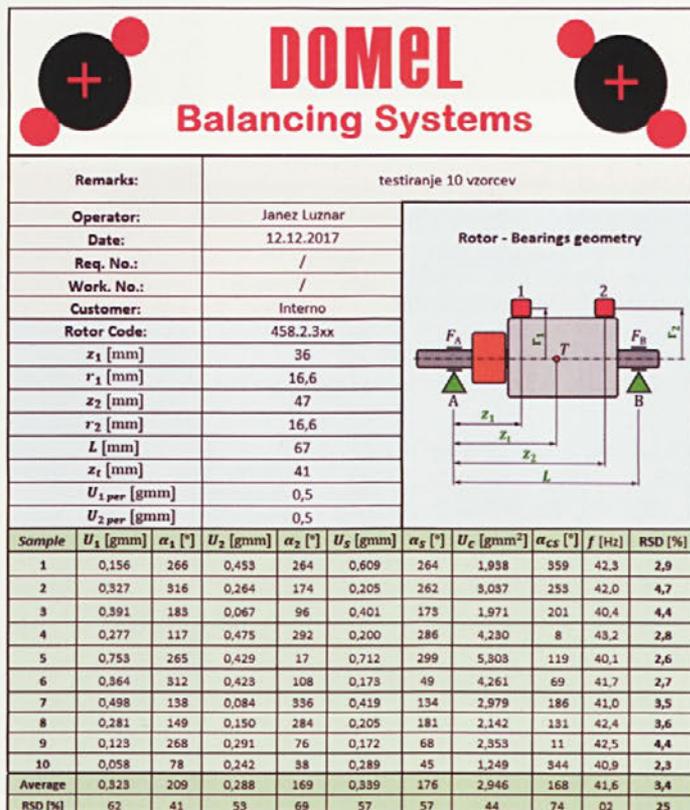
S pomočjo etalonskega rotorja in znane dodajne mase smo potrdili odlično točnost teh balansirnih in jih tako lahko uporabljamo tudi kot referenco za ostale balansirne stroje. Poleg tega smo uporabili princip togih rotorskih podpor, kar pomeni, da za balansiranje različnih rotorjev ni potrebno narediti vnovičnih kalibracij. Prednost razvoja lastnih balansirnih naprav je tudi popolna kontrola nad celotnim procesom. Tako lahko sami opravimo servis, delovanje pa prilagodimo našim željam in ga sproti nadgrajujemo. Do sedaj smo poleg osnovnega delovanja dodali še:

- bazo shranjenih rotorjev,
- aktivno tabelo meritev, ki omogoča osvežitev zaslona za poljubno predhodno meritev,
- izračun statične in dinamične masne neuravnoteženosti,
- številne matematične izboljšave za boljše, hitrejše in bolj točno identifikacijo,
- gumb za direkten dostop do navodil za uporabo,
- avtomatsko generiranje poročila meritev,
- avtomatsko pošiljanje elektronskega obvestila naročniku ob generiranem poročilu.

Slika 5 prikazuje primer avtomatsko generiranega poročila meritev. Poročilo je sestavljeno iz glave, nastavljenih geometrijskih parametrov in vrednosti posameznih meritev. Taka poročila lahko uporabimo za informiranje sodelavcev, za izvajanje statističnih analiz ali pa ga pošljemo celo kupcu, če smo tako dogovorjeni.

Zaključek

Štiri take naprave so sedaj že nameščene na različnih Domelovih lokacijah: na Otokih, Na Plavžu, na Trati in na Kitajskem. Uporabljamo jih za kontrolo masne neuravnoteženosti, za balansiranje prototipov ter za popravilo izmeta. Na podlagi uporabniških pripomb različnih operaterjev bomo lahko še dodatno izboljšali delovanje in odpravili morebitne programske napake. Sicer pa te štiri balansirne naprave predstavljajo dobro osnovo za nadaljnji razvoj balansirnih sistemov, kjer bi lahko z avtomatskim odvzemom materiala na identifikacijskih mestih razvili celoten balansirni stroj za uporabo na naših montažnih linijah.

Slika 5: Primer avtomatsko generiranega poročila meritev

SEJEMSKA DEJAVNOST V JANUARJU

Romana Lotrič

Sejmi igrajo pomembno vlogo pri pospeševanju prodaje. Čeprav so jim ob množični uporabi interneta in sodobnih informacijskih tehnologij napovedali propad, temu ni tako. Za podjetje so izredno pomembni osebni stiki s poslovnimi partnerji, ki jih ne more nadomestiti nobena še tako napredna tehnologija. Namen udeležbe na sejmu je utrditi obstoječe odnose s kupci in poiskati nove poslovne priložnosti. Za podjetje so predvsem pomembni specializirani sejmi. Predstavniki našega podjetja so se v januarju udeležili sejmov v štirih različnih deželah. Bili so na Japonskem, v Ameriki, Združenih Arabskih Emiratih in v Nemčiji.

AHR Expo, Chicago, ZDA

Sejem AHR Expo je tudi letos konec januarja v Chicagu na enem mestu združil več kot 2.000 razstavljalcev – vodilnih svetovnih proizvajalcev sistemov in opreme za klimatizacijo, ogrevanje, hlajenje in ventilacijo – ter v treh sejmskih dneh več kot 65.000 strokovnim obiskovalcem predstavil najnovejše inovacije, dosežke in trende v omenjeni industriji.

AHR Expo je največji tovrstni sejem v svetovnem merilu in za vsakega razstavljalca pomeni izvrstno prodajno priložnost, izmenjavo idej in možnost mreženja med svetovno vodilnimi proizvajalci. Domel je na svojem sejmskem prostoru v ospredje svoje predstavitve postavil EC-motorje višjih moči (5kW do 50kW), za katere je bilo v ZDA zaznati veliko zanimanje.

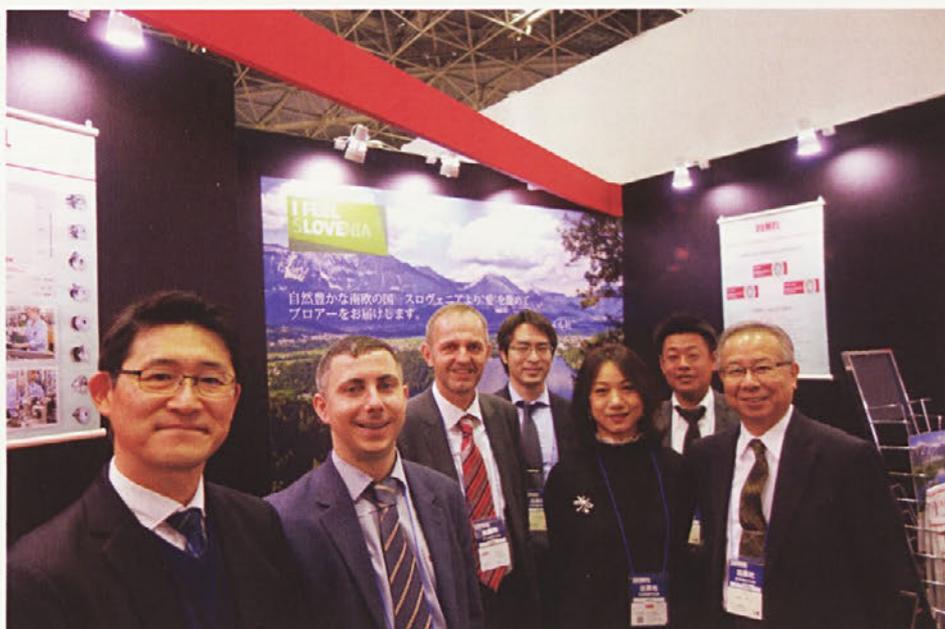

z leve proti desni: Sandi Dolenc, Milan Tušek, Irena Bertonec, Peter Korošec

Internepcn, Tokio, Japonska

Domel se je letos že četrtrič predstavil na sejmu Internepcn v Tokiu. Prodajno ekipo na sejmu je okrepila tudi predstavnik kitajskega trga (Vivienne Xiang), saj sejem obiskujejo tudi kitajski kupci. V letu 2017 se je prodaja ECS na japonskem trgu podvojila, saj naš distributer Revo Air odlično zastopa Domel na Daljnem vzhodu.

Japonski trg je zelo zahteven in specifičen, kar je za nas velik izziv. Postaja pa zelo pomemben, saj v letošnjem letu planiramo doseči 1 milijon EUR prodaje na Japonsko, kar predstavlja 10 odstotkov načrtovane prodaje v ECS.

z leve proti desni: Hideki Ichikawa (Revo Air), Jaka Mohorič, Lojze Demšar, Keiji Kuno (Nakatani), Vivienne Xiang, Nobukazu Arai (Nakatani), Yasuji Nagai (Nakatani)

ArabHealth, Dubaj, Združeni Arabski Emirati

V preteklih letih smo v PE Laboratorijski sistemi že razstavljali v Dubaju, in sicer na manjšem sejmu ARAB LAB. Letos smo se drugo leto zapored predstavili na sejmu ARAB HEALTH. Predstavitve na tem sejmu je odlična priložnost za prodor na arabski trg, saj je sejem po velikosti eden največjih na svetu, podobno kot sejem MEDICA v Evropi.

Predstavili smo se kot evropski proizvajalec laboratorijske opreme z dolgoletno tradicijo in zanesljivostjo. Poleg ostalih modelov smo predstavili tudi novo centrifugo CENTRIC 260R. Zanimanja za aparate je bilo veliko, sedaj pa nas čaka še ogromno dela, da vse dobre stike s sejma poskusimo kar se da najbolje pretvoriti v poslovne priložnosti. Arabski trg je po svoje zanimiv, po drugi strani pa tudi zelo zahteven. Veliko truda je potrebno vložiti v osebni odnos s strankami, svoje poglavje pa so tudi cene. Veliko je namreč poceni ponudbe z Daljnega vzhoda.

VWR - evropska prodajna konferenca, Dresden, Nemčija

Konec januarja so Andrej, Irena in Boštjan predstavili Domel PE Laboratorijski sistemi na VWR-ovi evropski prodajni konferenci v Dresdnu v Nemčiji. V dveh dneh so govorili z VWR-ovimi prodajnimi predstavniki iz 20 evropskih držav.

Z VWR-om sodelujemo že sedmo leto. V tem času smo razvili 6 izdelkov, pogajanja za nov izdelek pa že tečejo.

Boštjan Demšar in Irena Miklavčič

Danica Jelenc

Tudi v zadnjih mesecih se nam je pridružilo kar nekaj novih sodelavcev. Nekateri od njih se nam predstavljajo v nadaljevanju, za kar se jim zahvaljujem. Vsi tisti, ki se niste odzvali, pa imate še vedno možnost, da nam pošljete svoj opis za objavo v naslednji številki.

GAŠPER ZDRAVJE

Sem Gašper Zdravje, rojen v Ljubljani, kjer sem tudi do pred kratkim živel. Sedaj pa sem ponosen Kranjčan. Dopolnil sem 29 let in imam enega otroka, poleti pa se bom tudi poročil. Po izobrazbi sem diplomirani inženir strojništva univerze v Ljubljani. Do sedaj sem delal kot teniški trener v ljubljanskem klubu, saj sem se v mladosti profesionalno ukvarjal s tenisom, tako da še vedno, če je le mogoče, rad odigram kakšno tekmo. V študentskih letih pa sem kot študent delal v Turboinštitutu, kjer sem nabiral izkušnje s področja strojništva.

V Domelu sem zaposlen kot praktikant tehnologije, trenutno delam na projektih za E-mobilnost in Hanon.

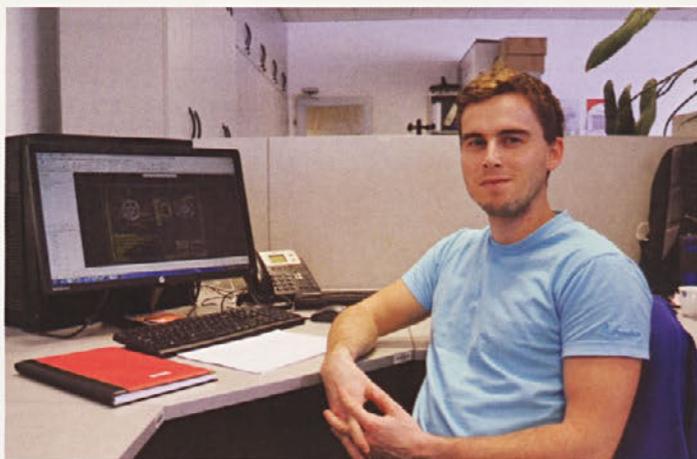
VLATKO NUNEV

Sem Vlatko Nunev, star 44 let in rojen v Makedoniji. Leta 2006 sem prišel v Slovenijo. Končano imam triletno prometno gimnazijo. Ko sem prišel v Slovenijo, je bila moja prva služba pri Paunovski d.o.o. Tam sem delal sedem let. Čeprav se sam nikoli nisem videl kot gradbenik, me je

delodajalec premestil na Trato v OMK. V tem podjetju sem vztrajal še tri leta. V desetih letih, kolikor časa sem bi zaposlen pri tem delodajalcu, nisem dobil plačanega dopusta, bil sem brez regresa. K sreči bolniškega dopusta nisem potreboval, ker bi v tem času ostal brez plačila. Tudi moja plača je bila prenizka, kljub temu da sem imel veliko nadur. Takih in podobnih zadev ni in ni bilo konca, zato sem bil prisiljen poiskati novo službo. Zaposil sem se v Iskra ISD – PLAST pridelava plastike d.o.o. Tudi v tem podjetju je bila zgodba podobna. Delal sem vsako soboto, moja mesečna plača je bila 700 evrov skupaj z nadurami, zato sem se po desetih mesecih odločil, da podjetje zapustim. Ves obupan in nezadovoljen sem spet moral iskati novo službo. O vašem podjetju sem slišal same lepe besede in se odločil, da pošljem prošnjo. Povabljen sem bil na razgovor in bil tudi sprejet. Z novo službo sem dobil še več, kot sem pričakoval. Sem več kot zadovoljen. Zelo mi je všeč, da je v podjetju polno ljudi, ki so pripravljeni vedno pomagati, ne glede na to, v kateri izmeni sem. V podjetju sem zaposlen od 15. 11. 2017. V tem času sem iz več strojev pobiral komade in bil pri tem zelo pozoren, da sem slabe izločil. Če je prišlo do zastoja na stroju, sem sprva potreboval pomoč mojstra, zdaj pa znam napako rešiti že sam in nadaljevati z delom na istem stroju. Svoj prosti čas rad preživljam z družino in v naravi, če se le da. Zelo rad tudi kolesarim. Že v mladih letih sem se veliko ukvarjal s športom, zato sta zanimanje za nogomet in košarko še vedno prisotna in mislim, da bosta še dolgo časa.

DOMEN ŠINKOVEC

Sem Domen Šinkovec, star sem 27 let in prihajam iz okolice Kranja. Po zaključeni maturi na Gimnaziji Kranj sem šolanje nadaljeval na Fakulteti za strojništvo Univerze v Ljubljani, kjer sem leta 2014 pridobil naziv inženir strojništva. Študij sem še dve leti nadaljeval v Ljubljani, nato pa kot absolvent odšel na enoletni študij v Anglijo, ki sem ga lani septembra tudi uspešno zaključil.

Za zaposlitev v podjetju Domel sem se odločil predvsem zaradi dela, ki mi je bilo ponujeno, saj se neposredno navezuje na moje dosedanje študijske usmeritve. Poleg tega je Domel eden glavnih »igralcev« na globalnem nivoju na svojem področju. Hkrati s svojo stabilnostjo podjetje

nam mladim inženirjem omogoča varen in perspektiven začetek kariere. Trenutno sem kot pripravnik zaposlen v oddelku bazičnega razvoja. Moj mentor je mag. Andrej Biček, ki mi omogoča čim hitrejšo vključitev v sistem dela ter spoznavanje kolektiva, s katerim sodelujem. Moje delo je trenutno usmerjeno v raziskave na področju vibroakustike. V zvezi s sodelavci v kolektivu bi (za razliko od izkušenj iz prejšnjih zaposlitev) izpostavil močno pripadnost, ki jo večina zaposlenih izkazuje podjetju. To mi je zelo všeč in mislim, da je to glavni razlog za trenutni uspeh Domela.

Svojo mladosti sem izredno rad preživel fizično aktiven v krogu prijateljev, kar se do danes ni niti malo spremenilo, le da imam danes malenkost manj časa. Izmed športov, s katerimi se največ ukvarjam, bi izpostavil odbojko ter kolesarjenje. Sem tudi ljubitelj biljardne igre, ki mi predstavlja sprostitvev v teh kratkih zimskih dneh, od letos naprej pa tudi član kluba, katerega sponzor je prav Domel.

MARIJA BEVK

Sem Marija Bevk, doma iz Davče. Po izobrazbi sem obutveni tehnik. Stara sem petdeset let in imam 33 let delovne dobe v Eti Cerkno. V Domel sem prišla predvsem zato, da sem zamenjala delovno okolje in sodelavce, pričakujem pa tudi, da se bom nekaj novega naučila. Sicer mi pa delo, ki ga opravljam, ni tuje. Sem na delovnem mestu v proizvodnji gredi in ščetk. Delo ni težko, sodelavci so super in v novem kolektivu se zelo dobro počutim.

GREGOR ČESEN

Sem Grega Česen, star sem 37 let in prihajam iz Stražišča pri Kranju. Po izobrazbi sem uni. dipl. organizator dela. Pred zaposlitvijo v Domelu sem sedem let delal na delovnem mestu planerja in vodje proizvodnje, kasneje eno leto v nabavi in zadnja štiri leta kot vodja logistike. Iskal sem nove izzive in Domel se mi je zdel že po prvih razgovorih podjetje z »zdravo« strukturo in poudarkom na zaposlenih, ki ga po mojem mnenju dandanes marsikje primanjkuje. Trudil se bom dodati svoj delež pri nadaljnjem razvoju in rasti podjetja.

Vsi sodelavci so super, saj so me zelo lepo sprejeli in mi pomagali, da sem se dokaj hitro vključil in poprijel za delo, ki so ga mi zaupali.

Sicer pa sem poročen, oče dveh sinov, petletnega Bineta in štiriletnega Naceta, ki lepo skrbita, da nama z ženo Tadejo ni nikoli dolgčas. Nekaj časa pa si vzamem tudi zase. Moja športna ljubezen je košarka. Tudi po zaključku aktivnega igranja sem ostal v košarki in se posvetil sojenju, pri čemer vztrajam še danes. Tudi v hribe se rad odpravim, tečem, plavam in veliko kolesarim, ... Skratka, prosti čas, ki ga imam, poskušam preživeti v naravi in okoli domače hiše, kjer je vedno dovolj dela.

NEŽA RAVNIHAR

Sem Neža Ravnihar, stara sem 23 let in prihajam iz Selške doline - doma sem namreč s Svetega Tomaža nad Praprotnim. Po izobrazbi sem diplomirana inženirka strojništva (UN). Delo v Domelu sem začela spoznavati leta 2014, ko sem prvič kot štipendistka opravljala počitniško prakso, oktobra 2017 pa sem se v podjetju tudi zaposlila. Zaposlena sem na oddelku za mehanski razvoj, kjer trenutno sodelujem kot konstrukterka pri projektu električnega kolesa. Modele in dokumentacijo izdelujem s pomočjo modelirnikov Creo ter Solidworks. V prostem času sem rada obkrožena z ljudmi, ki mi veliko pomenijo, ustvarjam nekaj novega ali predelujem nekaj starega.

ŽIGA ČADEŽ

Sem Žiga Čadež in prihajam iz sosednje doline, natančneje iz Hotovlje pri Poljanah, star pa sem 24 let. Po izobrazbi sem diplomirani organizator informatike. Diplomiral sem pred približno pol leta. Kmalu po opravljeni diplomski, to je 1. 9. 2017, pa sem se zaposlil v Domelu kot nabavni komercialist. To je moja prva redna zaposlitev, poprej pa sem nabiral izkušnje s študentskim delom. Nazadnje sem študentsko delo opravljal na Štajerskem v BSH-ju v Nazarjah, kjer sem pol leta opravljal delo v nabavi. Pred tem pa sem delal v logistiki v Ljubljani v Danfoss Trata.

Za uspeh Domela sem slišal že leta 2016 in nato tudi videl, da iščejo nove sodelavce. Še posebej mi je bilo všeč delo v nabavi, za kar sem tudi oddal prošnjo. Čeprav nisem pričakoval, da bom izbran, sem nazadnje le dobil pogodbo za delo. Najprej sem dva meseca delal v nabavi preko študentskega dela, potem pa sem se redno zaposlil. Moje trenutno delo obsega komunikacijo z dobavitelji in drugimi oddelki v Domelu, izdajanje naročil, spremljanje dobav in reklamacij in razvoj dobaviteljev.

V prostem času se najraje ukvarjam z raznimi športi, kot so tek, smučanje, bordanje, plavanje, atletika in vaje za moč. Pred leti sem v gorskem teku nastopal tudi na več evropskih in svetovnih prvenstvih, sedaj pa rajši odtečem kakšen polmaraton in maraton. Sem tudi član časomerilske ekipe Timing Poljane, s katero med vikendi merimo čase na različnih tekmah; največkrat so to tek, tek na smučeh, smučanje in kolesarstvo. Občasno pomagam tudi pri organizaciji dogodkov - najbolj znan je prav gotovo Blatfejt, pomagam pa tudi pri Visoškem teku in še nekaterih drugih prireditvah. Rad tudi gledam filme, serije in včasih preberem tudi kakšno knjigo. Seveda se rad tudi družim s prijatelji.

MIHA POTOČNIK

Sem Miha Potočnik iz Škofje Loke in to je moja prva zaposlitev. V Domelu sem delal že preko študentskega servisa v času šolanja na srednji šoli, in sicer v proizvodnji in montaži. V času študija na višji šoli sem v informatiki opravljal obvezno prakso in kasneje tudi napisal diplomsko nalogo. V Domelu sem se zaposlil 17. julija lani in bom v kratkem zaključil pripravništvo.

V prostem času se družim s prijatelji in delam na računalniku.

MATIJA ŠTURM

Ime mi je Matija Šturm in prihajam iz starega dela Železnikov, doma sem namreč Na plavžu. S podjetjem Domel se srečujem že skoraj celo življenje. Prvič sem prag prestopil kot učenec Osnovne šole Železniki, ko smo

podjetje obiskali v sklopu dneva odprtih vrat. Šolanje sem nato nadaljeval na gimnaziji v Škofji Loki ter se po končani maturi vpisal na ekonomsko fakulteto v Ljubljani. Celotni dodiplomski študij sem dokončal v Ljubljani, nato pa se za en semester vpisal še na fakulteto University of economics v Pragi, kjer sem diplomiral. Kasneje sem vpisal še podiplomski študij in trenutno pišem magistrsko nalogo.

V Domelu sem kot študent začel delati med poletno prakso na začetku dodiplomskega študija, saj sem bil štipendist podjetja Domel. Začel sem na področju maloprodaje ter komuniciranja s transakcijskimi kupci.

Trenutno pa sodelujem na različnih projektih, ki so v različnih fazah zrelosti. Nekateri še čisto v prototipnih povojih, spet drugi pa tik pred serijsko proizvodnjo. Če bi sam definiral področje, kjer delam, bi bil izraz projektna prodaja zelo primeren. Skrbim za odnose in komunikacijo s kupci, za razvoj sodelovanja z novimi kupci skladno s strategijo podjetja, pripravo ponudb, spremljanje realizacije prodaje, točnost dobavnih rokov ter za redno obiskovanje kupcev, sejmov in raziskovanje tržnih potencialov.

Seveda pa mi poleg poslovnih izzivov ne manjka sprostitve za dušo in telo. Že skoraj dvajset let sem član nogometnega kluba v Železnikih, v zadnjih letih pa mi vse večjo strast predstavlja tenis. To ne pomeni samo igranje tenisa, sem namreč tudi zvest navijač Švicarja Rogerja Federerja. Kot kratko zanimivost naj omenim, da sem bil že na nekaj turnirjih, pa mi ga še ni uspelo videti v živo. Ravno zato se letos s prijatelji odpravljam na turnir v Halle (Nemčija) in če bom imel srečo, se mi bo ta želja izpolnila. Poleg tega pa se rad družim s prijatelji, z dekletom in družino, se odpravim v hribe in si kakšno zaigram na svojo harmoniko. V podjetju se počutim zelo dobro. Zahvala gre vsem sodelavcem, ki so ustvarili odlično delovno okolje in me lepo sprejeli.

MATJAŽ KALAN

Sem Matjaž Kalan, prihajam iz Kranja. Po izobrazbi sem diplomirani elektroinženir. Svoje dosedanje delovne izkušnje sem nabiral v Iskratelu – v razvoju, tehnični prodaji in prodaji.

DOMEL je podjetje, ki ima vizijo, dobro prodajane produkte in sodelavce, ki trdno stojijo za svojim podjetjem – to so bili tudi glavni vzroki, da sem prosil za sprejem na delovno mesto v tem podjetju.

Delam kot vodja projektne pisarne. Največ časa porabim za koordiniranje delovanja projektne pisarne in za izvajanje aktivnosti projektnega vodenja zanimivih in zahtevnih projektov.

Opažam, da sta motivacija in pripravljenost za delo velika, zato dnevne delovne probleme in izzive hitreje in lažje rešujemo.

V prostem času, ki mi ostane ob odraščanju treh najstniških hčera, najrajši berem in se gibam – igram košarko, plavam, hodim na okoliške hribe, kolesarim ali rolam.

KRATEK

PREGLED DOGODKOV IN AKTIVNOSTI V ŠTEVILKAH ZA LETO 2017

Leto 2017 je zaznamovalo ogromno dogodkov in aktivnosti, polnih izzivov, v katere smo bili tako ali drugače vključeni vsi zaposleni.

Zbrali smo podatke za večje dogodke, aktivnosti in zanimivosti za leto 2017 ter jih predstavljamo v številkah:

Romana Lotrič

351

- 175 novih sodelavcev se nam je pridružilo. Skupno nas je bilo konec leta 2017 v skupini Domel že 1.360 (Domel 1016, Domel Holding 204, Invalidsko podjetje 32 in Energija 6),
- 83 dijakov in študentov štipendiramo,
- 69 sodelavcev se izobražuje ob delu,
- 8 štipendistov, ki so se v podjetju tudi zaposlili, je zaključilo šolanje, 7 pa se jih šola ob delu,
- 4 zaposleni so zaključili študij MBA,
- 27 sodelavcev je zaključilo izobraževanje v okviru tretje generacije slušateljev Domelove akademije,
- 20 sodelavcev je zaključilo delovno kariero,
- 16.538 ur smo se izobraževali,
- 240.000 evrov smo namenili za sponzorstvo in donatorstvo,
- 1.100 zaposlenih je bilo vključenih v izobraževanje v okviru promocije zdravja,
- 976 je bilo vključenih v kolektivno nezgodno zavarovanje,
- 1006 zaposlenih je bilo vključenih v dodatno pokojninsko zavarovanje in jim podjetje tudi plačuje po 40 evrov v tretji pokojninski steber (293 zaposlenih še dodatno plačuje premijo),
- 214 dijakom in študentom je bilo omogočeno študentsko delo, za kar smo namenili 500.000 evrov,
- 32 nesreč pri delu smo imeli in izgubili 4.943 ur oz. 41.270 evrov,

- 4,82 odstotkov bolniških izostankov smo zabeležili,
- 689 inovativnih predlogov je bilo vpisanih v SORO. Iz tega naslova smo prihranili 360.000 evrov,
- 40 zaposlenih se je cepilo proti gripi,
- 200 zaposlenih se je cepilo proti klopnemu meningoencefalitisu,
- 20.970 kg brezplačnega sadja iz naših sadnih kotičkov (na vseh 4 lokacijah v RS) smo pojedli, kar predstavlja povprečno porabo 1.750 kg na mesec,
- 56 delničarjev se je udeležilo prvega srečanja delničarjev,
- 1850 zaposlenih, ožjih družinskih članov in upokojujencev se je družilo na pikniku skupine Domel,
- 107 zaposlenih se je udeležilo sindikalnega izleta.

O aktivnostih zaposlenih pričajo tudi naslednji podatki:

- 23 udeležencev na 23. državnem tekmovanju v veleslalomu in v teku na smučeh na smučišču Cerkno,
- 250 udeležencev na poletnih športnih igrah skupine Domel,
- 110 udeležencev na zimskem športnem dnevu skupine Domel,
- 102 plačane startnine na tekih in v kolesarjenju,
- 194 obdarovanih otrok zaposlenih za dedka Mraza,
- 106 kart za masažo, bazen in savno,
- 520 kart za vadbo aerobike,
- 560 kart za terapevtsko masažo,
- 6 kart za preventivno terapevtsko gimnastiko,
- 150 kart za smučišči Soriška planina in Cerkno,
- 24 kart za abonmaje,
- 48 kolesarskih dresov,
- 160 udeležencev rekreacije v športni dvorani in telovadnici osnovne šole,
- 400 zaposlenih je letovalo v 15-ih počitniških enotah.

Zmanjšali smo količino odpadkov, in sicer kljub širjenju proizvodnje in stalnemu zaposlovanju.

Količino nevarnih odpadkov smo v desetih letih zmanjšali s 35 na 25 ton.

Ostale komunalne odpadke smo v desetih letih zmanjšali z 256 na 26 ton.

Vse Domelove lokacije v Sloveniji smo opremili z avtomatskimi defibrilatorji, ki so javno dostopni.

284

Porabili smo:

- 19.130.185 kWh električne energije,
- 2.635.279 kWh toplotne energije,
- 75.983 m³ vode.

TEHNIŠKI

DAN UČENCEV OŠ ŽELEZNIKI

Barbara Debeljak

V torek, 6. 2. 2018, so učenci 9. razreda OŠ Železniki preživeli pester in informacij poln tehniški dan z našimi sodelavci.

Prva šolska ura je bila zelo zanimiva, prijetna in poučna. Andrej Bogataj, Bojan in Janez Rihtaršič so učencem predstavili njihov prvi poskus taljenja železa na starodaven način; tako kakor so to nekdaj počeli na Štalci. Nad Češnjico, kjer se odpira dolina proti Rudnemu in Dražgošam, se proti Kališam s strmimi pobočji dviga 640 m visoka vzpetina. Številni jarki, terase in zloženo kamenje so nakazovali, da so na tem področju nekoč stale železarske vetrne peči, v katerih so talili rudo. Že v otroštvu sta jo rada raziskovala brata Andrej in Franci Bogataj. Med igro sta v gozdu našla zaobljene kamne, ostanke taljenja železove rude. Leta 2015 sta s člani Muzejskega društva Železniki in arheologi skupine STIK na Štalci organizirala in izpeljala raziskavo – sondiranje.

Arheološka izkopavanja, ki so potrdila, da je zgodovina železarstva v Selški dolini stara najmanj 2.500 let, so Andreja Bogataja, Bojana in Janeza Rihtaršiča spodbudila, da so se lotili starodavnega načina taljenja rude. Z malo teorije in še manj prakse so postavili peč, kakršno naj bi nekoč uporabljali na Štalci. Učencem so s fotografijami predstavili njihov poskus in ga popestrili z zanimivimi zgodbami.

Po predstavitvi je Andrej Bogataj vsem devetošolcem podaril slikovite knjige z naslovom Doba železarstva v Železnikih. Knjiga je pravi učbenik železarstva in prvi poskus celotnega popisa železarstva od oglarjenja do rudarjenja, pridobivanja železa, prevoznitva, trgovine in kovaštva.

Tema dneva je bila poklicna orientacija. Direktor razvoja Janez Rihtaršič je učencem predstavil podjetje Domel, njegovo organiziranost in vpetost v mednarodno okolje. Razložil je trende zaposlovanja v naslednjih letih in pomembnost izobraževanja mladih, ki bodo morda v prihodnosti tudi del našega kolektiva. Za zaključek tehniškega dneva so se učenci s tehnologi odpravili še na kratek ogled podjetja. Spoznali so proizvodnjo skozi vse faze nastajanja izdelka. Upam, da se bodo učenci s pomočjo te predstavitve nekoliko lažje odločili za izbiro poklica in nadaljevanje šolanja na srednji šoli prihodnje leto.

IZBOLJŠAJMO

DELOVANJE NAŠEGA IMUNSKEGA SISTEMA

Debelo črevo ima pomembno vlogo pri ohranjanju zdravja, imunskega sistema in seveda tudi pri postavi - shujšate lahko v treh dneh in si še popravite zdravje.

Debelo črevo med drugim tudi uravnava nivo vode v telesu. Skrbi, da dobi telo dovolj vitaminov in mineralov. Uravnava prebavo. Skrbi za zdravje. Dobro je vedeti, da lahko hrana potuje skozi črevo 24 do 70 ur. Vitaminsko bogata in hranljiva hrana potuje počasneje, čeprav se nam zdi, da je ravno obratno, a črevesje je narejeno tako, da vedno optimalno izkoristi hrano, ki jo zaužijemo.

Janja Kozjek

Ko pa je v hrani preveč odpadkov, običajno pride do zaprtja, kar upočasni prebavo, najhujše pa je, da se nesnaga nabira v telesu, kar najprej prepoznamo po povečani telesni teži. Zaprtje vpliva tudi na imunski sistem. Po telesu se pojavijo izpuščaji, nastopijo težave z mehurjem, pogosti prehladi so prav tako znak načetega imunskega sistema, ki večinoma prihaja iz želodca.

Legendarni nutricionist Stanley Burroughs je že davnega leta 1940 predlagal program za razstrupljanje in čiščenje telesa. V tistih časih je pritegnil veliko pozornosti, saj je bila alternativna medicina šele v povojih, mnogi pa so si veliko obetali. Tako je Burroughs sestavil posebno čistilno mešanico, ki še danes velja za biblijo vseh čistilcev.

Sestavine:

- 3 dcl vode
- 1/4 žličke kajenskega popra
- 2 žlici javorjevega sirupa
- sok pol limone

Priprava:

Vse sestavine dobro zmešajte, pijete pa lahko pred obroki in po le-teh. Popijete lahko tudi do 5 kozarcev tega napitka, vztrajati pa morate vsaj 10 do 16 dni. Potem naredite 10 dni premora in postopek lahko spet ponovite.

Ta mešanica povečuje vpojnost vitaminov in mineralov, kar pomeni, da lahko jeste manj, pa boste imeli več energije, že po nekaj dneh pa bo tudi tehtnica pokazala manj. To bo predvsem na račun odprave nesnage, ki ste jo nabrali čez celo življenje.

Čudežni napitek, ki zdravi 50 bolezni

Čeprav ta napitek pogosto uporabljajo v Indiji, pa je za nas zanimiv predvsem, ker so med boleznimi, ki jih zdravi, tudi boleznimi zimskega časa.

V Indiji tej mešanici pravijo »The Miracle Tea«, svet pa je postal pozoren nanj, ker je pri njih tako razširjen kot aspirin pri nas. Pa je tudi tako učinkovit? Testiranja kažejo, da lahko z rednim pitjem premagate vse vrste raka, pomaga pri demenci, uravnava pritisk in prebavo, zelo pomemben pa je za čiščenje telesa. Indijci ga največ uporabljajo prav pri zastupitvah s hrano, raznih okužbah sečil, pri vseh vrstah slabosti ... Ker napitek po okusu ni slab, je primeren tudi kot preventivno sredstvo

za krepitev imunskega sistema. Njegove antibakterijske lastnosti so presenetljive.

Sestavine:

- 1/2 žličke kurkume
- 1/2 žlice ingverja v prahu
- 1/2 žlice cimeta v prahu
- ščepec kardamoma
- 1/2 skodelice mleka
- 3 dcl vode
- žlica medu (po okusu)

Priprava:

Vodo najprej prekuhajte. Prav tako tudi mleko. Nato še vrelo vodo in mleko zmešajte in počakajte, da se nekoliko ohladita (5 do 10 minut). Nato dodajte med in vse skupaj dobro premešajte. Ko se napitek še nekoliko ohladi, med mešanjem dodajte še ostale sestavine.

Iz gornje količine boste dobili približno pol litra napitka, kar ustreza dnevni količini v primeru preventivnega pitja (približno 2 do 3 skodelice na dan za čistejšo telo in trdnejši imunski sistem).

Če pa začnete ta napitek piti, ko ste že bolni, lahko popijete tudi do 2 litra tega pripravka.

Obloge na jeziku

Obloge na jeziku pričajo o našem prebavnem sistemu. V idealnih razmerah ima jezik tanko, belo oblogo, kar kaže na to, da je naša prebava zdrava in deluje normalno. Če je jezik prekrit z debelejšo oblogo, to kaže na porušeno ravnovesje v telesu, kar pomeni, da gre za nekakšne poškodbe oziroma bolezni. Debelejše obloge lahko kažejo tudi na virusne okužbe ali nezmožnost kakega organa, da opravi svojo funkcijo.

Rumene obloge kažejo na povišano telesno temperaturo, kar pa je znak vnetja ali bakterijske okužbe.

Oguljen jezik pomeni, da je naše telo popolnoma izčrpano. To stanje je posledica alergije ali avtoimunske bolezni. Če pride do tega, je čas, da se upočasnite.

Barve jezika

V kitajski medicini je jezik podaljšek našega srca in njegova barva priča o zdravju naše krvi. Pri zdravem človeku bi moral biti jezik roza barve, kar pomeni, da je cirkulacija krvi dobra.

Jezik, ki je bled, kaže na to, da imamo težave s prebavo, nas zebe, smo utrujeni. Suh jezik kaže na slabokrvnost, ki je pogostejša pri ženskah kot pri moških in ki s sabo prinaša nespečnost, težave s spominom, vrtoglavico, anemijo, anksioznost, razpokane ustnice ...

Svetlo rdeč jezik je skoraj vedno posledica neke infekcije v telesu. Na začetku bo samo vrh jezika rdeč, na koncu pa bo barva prišla na cel jezik. Pri otrocih je to reakcija na vnetje, pri odraslih pa je lahko posledica nespečnosti in anksioznosti.

Jezik z rdečimi lisami je posledica uživanja prevelike količine začimb, mastne hrane in alkohola ter sporoča, da imate sindrom razdraženega črevesja.

Vijoličen jezik je znak dolgotrajnega vnetja, pogost je pri ljudeh, ki jim primanjkuje določenih hranilnih snovi, predvsem vitamina B2, ter pri ženskah z močnim menstrualnim ciklom.

Moder jezik opozarja, da nujno potrebujete zdravniško pomoč, je znak cianoze – pomanjkanja kisika v organizmu, ki je pogosto pri boleznih krvi in srčnih disfunkcijah.

Rumen jezik ni pogost, lahko pa je eden od znakov zlatenice.

Črn jezik je redko znak bolezni, običajno je prirojen in stalen. Se pa črna barva lahko na jeziku pojavi tudi, ko se je na njem nakopičilo preveč hrane in so se začele razvijati številne bakterije. Takrat jezik najprej postane rumen, nato rjav in na koncu črn.

Najboljši čas za čiščenje jezika je med jutranjo higiensko rutino, na miren in prazen želodec. Postopek je enostaven – stegnite jezik iz ust, vzemite strgalo za jezik in nežno podrgnite po njegovih površini.

INTERVJU

Z MILKO IN BENJAMINOM SEVERJEM

Tadeja Bergant

»Kdo pa je tokrat na vrsti za intervju iz vrst bivših domelovcev? Benjamin in Milka Sever?! O, fino! Ločana!« In tako se je zgodil očarljiv intervju, v katerem sta Milka in Benjamin delila z nami skupno zgodovino od Iskre do Domela, skupne točke, vsak svoje izkušnje in lepe spomine.

Benjamin:

Začel sem 1. 8. 1968 v Iskri Železniki v današnjem Domelu, zaključil pa 30. 12. 2007. Vmes sem šel za 322 dni k vojakom. Nisem šel daleč, kot so šli nekateri. Moram reči, da je bila takrat loška občina kar milostna do mene, tako da sem šel samo v Šentvid v nekdanje škofove zavode oz. tja, kjer so zdaj Zavodi sv. Stanislava. Tam sem imel zelo dobre nadrejene, s katerimi sem se zelo dobro razumel, vendar sem ne glede na to imel en problem – brezdjelje. Nisem imel kaj početi. Res sem tam imel učilnico, tako da sem malo predaval elektrotehniko. Na avtoelektričarskih maketah sem mladim vojakom razlagal avtoelektriko. Zaradi brezdjelja sem kar težko živel. V nekdanji »jugi« je za to veljal pregovor: »Kradeš bogu dane i državi lebac«. Saj načeloma mi ni bilo nič hudega, od teh 322 dni sem bil doma kar 100-krat. Spomnim se, da sem bil iz vojske odpuščen na petek – še isti dan sem sedel na avtobus in se odpeljal v Železnike. Takrat sva se z Lavtarjem dogovorila, da začnem delati takoj v ponedeljek.

Ko sem se zaposlil v Iskri Železniki, so bili časi drugačni, kot so danes. Sploh ni bilo vprašanje, ali bom dobil službo ali ne. Sploh pri štipendistih glede tega ni bilo nobenega dvoma. Glede na to, da sem bil iz elektrostroke, sem že pred služenjem vojaškega roka imel delovno mesto v razvoju. Po vrnitvi pa sem bil, mislim da leta 1971, poklican k direktorju, kjer sta me z vodjem gospodarskega sektorja, gospodom Vidicem, vprašala, če bi bil pripravljen prevzeti delovno mesto vodje prodaje. Takrat je bila prodaja drugače organizirana – veliko prodaje, kar se izvoza tiče, je šlo preko Iskre Commerca, mnogo prodaje na domačem trgu, ker smo takrat prodajali tudi še gospodinjske aparate, je šlo prav tako preko Iskre Commerca, tako imenovane PSO (prodajno-servisne organizacije). Po izstopu iz ISKRE se je prodaja organizirala drugače.

Nad tem vprašanjem sem bil šokiran in sem zato zaprosil za nekajdnevni razmislek. Šel sem domov po nasvet k svojemu bratu, ki je dobrih osem let starejši od mene, po izobrazbi dipl. ing. strojništva, takrat pa je bil že nekaj let v komercialni službi v LTH-ju. Rekel mi je, naj dobro premislim, če mi tako delo ustreza. Njegove besede so bile: »Pri tej službi imaš

V prijetnem, domačem vzdušju je bilo zanimivo poslušati vse spomine

namreč opravka z veliko ljudmi, dobiš veliko kontaktov, veliko obiskov. Nekaj časa zna biti tako delo zelo zanimivo, sčasoma pa lahko skoraj malo naporno.« Po tem pogovoru sem se pač odločil za ponujeno službo in sem tako do konca delovne dobe ostal v komerciali. In točno tako je bilo, kot mi je rekel brat. Delo samo se mi je zdelo zanimivo in sem ga rad opravljal. Če dodam še to – moja kariera je bila tudi malo hecna. Ko sem naredil gimnazijo, sem bil pred odločitvijo, na katero fakulteto naj se vpišem. Kolebal sem v bistvu čisto nelogično med elektro in med veterino. Tudi živali so me vedno zanimale. No, v glavnem je od veterine potem ostal samo moj hobi – »jaga«, od elektra pa tisti dve leti in pol dela v razvoju in seveda znanje, ki mi je zelo prav prišlo pri prodaji.

Milka:

Leta 1963 sem začela v razvoju. Šef razvoja je bil takrat Lojze Žumer. Kar dobro smo se razumeli. Sodelavci v razvoju so bili pa Osenčič, Marjan Pintar, nekaj celo še Niko Žumer. To so bili res začetki leta nazaj. V razvoju sem delala kot administratorica in sem tam ostala kar nekaj let – ne bom točno vedela povedati koliko. Sodelovala sem tudi z Anči Trojar, ki je delala v tehnologiji. Dolgo sva tako sodelovali. Iz razvoja sem pa šla delat v nabavo, kjer sem ravno tako opravljala delo administratorke. Moj tedanji šef je bil Brane Hrobat.

Benjamin:

Šef nabave je res bil Brane Hrobat, ampak organizacija je bila pa taka, da je takrat obstajal gospodarski sektor in v tem sektorju so bili nabava, prodaja in plan. In takrat se je delalo tako, da smo se vsako jutro vsi trije šefi teh oddelkov dobili pri direktorju tehničnega sektorja (takrat Vidic) na posvetu ob kavi.

Milka:

Ja, v nabavi so bili takrat še Franc Bogataj, Janez Kavčič in France Šmid. Potem pa sta prišla še Osenčič in Toni (iz Selc). No, in v tem gospodarskem sektorju so se prekrizale tudi najine poti (smeh).

Milka na delovnem mestu tajnice direktorjev področij

V nabavi sem bila kar dolgo časa, potem se je pa izdelalo zgornje nadstropje (današnja poslovna stavba), kamor so se potem preselili direktor s tajnico, pa Janko Jelenc kot direktor tehničnega sektorja, Peter Ceferin kot direktor proizvodnega sektorja. Iz nabave sem se tja preselila tudi jaz kot tajnica direktorjev področij.

Tukaj sem pa spet sodelovala z Anči Trojar, ki je bila tokrat direktorjeva tajnica. Ona je imela delo s pisanjem zapisnikov sestankov, s potnimi nalogi in izdajo avtomobilov. Koordinirala je tudi delo kurirja.

Z direktorji delati je bilo zelo v redu. Nič niso bili težavni, nasploh res »nimam kaj tadelati«. Sicer sem bila med starejšimi, ampak vseeno, do mene so bili vsi korektni. Naredila sem vse, kar sem pač morala, bila sem ubogljiva (smeh), kaj sem pa hotela drugega. Bila sem kar zasedena, ker sem v času odsotnosti tajnice tudi njo nadomeščala. Zнала sem torej tipkati, ker so bili takrat aktualni pisalni stroji, računalnikov ni bilo.

Veliko dela sem imela tudi s pošto; vse popisati, razdeliti, včasih sem sedela pred celim kupom pisem, ki jih je bilo potrebno registrirati in razdeliti. Tega je bilo takrat res ogromno, ker so se računalniki šele začeli in je bilo res vse na klasični pošti. Preden sem odšla, sem pa dobila računalnik, vendar ga nisem nič uporabljala. Ostal je v omari in ne vem, kdo je potem dobil »to reč«. Za menoj tega delovnega mesta ni bilo več, ker se je vse reorganiziralo, in ne vem, kdo je potem dobil tisti računalnik, »jaz se ga nisem učila«.

Od tam sem pa potem 2 leti pred upokojitvijo šla na čakanje. Sledila je upokojitev. Ja, tako se mi je godilo.

Benjamin, kako ste se pa potem »naučili prodaje«, če ste imeli tehnično podlago?

Benjamin:

Komerciale pa sem se priučil ob delu. Za mene je pri prodaji najbolj pomembno to, da veš, kaj prodajaš. In če artikle poznaš, potem jih ni problem prodajati. Še danes me jezi, če grem v trgovino in sprašujem za kakšno reč, da tisti na drugi strani pulta še toliko nima pojma, kot ga imam jaz, ki ga sprašujem. Elektro znanje in izkušnje iz razvoja so bile torej še kako pomembne. Če tega nimaš, specifične stvari težko prodajaš. Saj tudi tisti »prodajniki«, ki so imeli znanje samo iz ekonomije, so se morali tehnike priučiti.

Najbrž so razlike v delu med obdobjem, ko ste začeli, in obdobjem pred vašim odhodom?

Benjamin:

Ja, glede na to, da govoriva o obdobju skoraj štiridesetih let ali pa reciva petintrideset, so se razmere na trgu zelo, zelo spremenile. Recimo, v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja je bil velik problem velika plačilna nedisciplina. Zanimivo je nekaj – mogoče marsikdo sploh ne pomisli na to, da je bila v tistih časih v Sloveniji zelo bogata tekstilna industrija, ki je danes skorajda ni več. In tu je takrat bil denar. Mi smo, čeprav se zdi nelogično, ravno zaradi prisotnosti denarja veliko motorjev prodajali preko tekstilnih firm, recimo preko firme Veletekstil smo prodajali motorje za Rade Končar v Samoboru. To nas je sicer nekaj stalo, vendar smo na tak način prišli do denarja. Obstajale so seveda takrat tudi

druge variante, ki jih danes verjetno ni več, vsaj v taki obliki ne – tako imenovane verižne kompenzacije. Recimo, ti si prodal kupcu, ki pa ni bil sposoben plačati. On je pa svoje izdelke prodal naprej in tudi ni dobil plačanih. In prisiljeni smo bili po taki verigi neplačnikov priti do tistega, ki tebi dobavlja in si mu dolžan ti. In na tak način so se potem taki posli zapirali. Vendar so bile te verige včasih zelo dolge. Podjetja so imela za ta namen zaposlene strokovnjake, ki so iskali te poti in tako prišle do poplačila. Dejstvo namreč je bilo in je še – blago je prodano takrat, ko je plačano, prej pač ne. Lahko ga še tako propagiraš, ponujaš in celo že dobaviš, če ni plačano, ni prodano!

Naslednje obdobje – osemdeseta leta pa je zaznamovala zelo velika inflacija. Do tistega časa smo se s svojimi kupci običajno dobivali enkrat na leto in usklajevali količinske plane, cene in dinamike dobav. Ko pa je začela inflacija »trapati v nebo«, pa tak način dela ni bil več sprejemljiv. Sestajati bi se morali vsake tri mesece ali še pogosteje, kar pa enostavno zaradi števila kupcev ne bi bilo mogoče. Zato smo se s kupci dogovorili za posebne formule za avtomatično spreminjane cen na krajša obdobja. V teh formulah je bilo več faktorjev, ki so upoštevali cene in vsebnost posameznih materialov (baker, aluminij, ostali material) tečaj dinarja, rast osebnih dohodkov itd. Po teh formulah smo potem avtomatično spreminjali cene na tri mesece, včasih pa tudi pogosteje. Če pa so bila vmes še kakšna huda odstopanja, smo se pa seveda morali dobiti in pogovoriti.

To sta bili v bistvu dve ključni obdobji, ki sta se med seboj zelo razlikovali.

Pa še ena razlika med takrat, ko sem prišel, in potem, ko sem odšel, je bila. Na začetku je potencialni kupec prišel, povedal svoje potrebe, mi pa smo mu ponudili že kaj iz obstoječega programa ali pa mu razvili motor po njegovih željah. Naredili smo kalkulacijo in rekli: »Po toliko so hruške.« Kasneje pa je kupec prišel, povedal, kakšen motor želi imeti in tudi, kolikšna je lahko cena. Torej je on povedal, »po koliko so lahko hruške«, mi pa smo morali ugotoviti, ali se lahko vklopimo v posel ali ne.

Mladi Benjamin iz služenja vojaškega roka, kjer so bili »zalsci« prepovedani, za nastop dela pa dovoljeni

Najbrž pa je bilo tudi kar se del prodajnika glede na strukturne spremembe tiče včasih precej drugače?

Benjamin:

Dokler smo bili ISKRA ŽELEZNIKI (naziv se je večkrat menjal) v okviru ISKRE, je velik del izvoza, pa tudi nekaj domače prodaje, potekal preko Iskre Commerca. Le-ta je imel bogato razvejano mrežo predstavništev po svetu, kar je bilo zagotovo pozitivno. Jasno pa je tudi, da to ni bilo zastoj. Denar iz za te posle plačanih provizij je »redil« tudi ... morda kdo ve kaj vse.

Prav zato sem še danes prepričan, da sta bila izstop Domela iz ISKRE in notranji odkup prava odločitev v pravem času.

Sam sicer nisem bil direktno vključen v te procese, me je pa vedno jezilo, da so »Ametekovci« hodili po »bajti« in pregledovali vse. Očitno to ni jezilo samo mene, ampak še koga drugega, in zato se je pač izvedlo to, kar se je. In če se ne bi, je vprašanje, če bi danes Domel še stal, kjer stoji. Velikokrat sem tudi rekel, da je, kar se tiče pripadnosti, velika razlika med zaposlenimi v Domelu in zaposlenimi v katerikoli firmi npr. iz Ljubljane. Tu ljudje držijo skupaj, zavedajo se, da imajo tukaj službo, da bodo tukaj lahko imeli službo tudi njihovi otroci. Tudi v preteklosti je bilo tako. Saj je bilo treba velikokrat »pas zategniti«, plače so bile v primerjavi s plačami v ostalih podjetjih največkrat nižje, bile so pa vedno. Šli smo namreč skozi čase, ko marsikatera firma tudi po več mesecev ni izplačala svojim delavcem plač. Nazadnje je šla firma v stečaj in so bili ob vse. Zato je to za Domel danes vrednota.

Ampak zdaj je kljub vsemu drugače, v Domelu nas je že zelo veliko, predvsem mladih, ki mogoče drugače razmišljajo ...

Benjamin:

Hja, mogoče ti to drugače vidiš ..., ker si trenutno v tej situaciji. Res je veliko mladih, ampak še vedno mislim, da so mladi veseli službe, saj je ne moreš kar zamenjati, kakor se ti zdi. Kajne? In še nekaj je zanimivo, kar se mladine tiče. Gorenjska regija ima hudo pomanjkanje tehničnega kadra in mislim, da se to čuti tudi v Domelu.

Kaj pa projekti v prodaji? Ali se je včasih govorilo, da sodelujete v projektih?

Benjamin:

Ja, mogoče je danes res večji poudarek na timskem delu, tega včasih res ni bilo toliko. Je pa tudi res, da mene v Domelovi prodaji ni že deset let in da je že tudi od takrat lahko drugače. Drugače vidim timsko delo kot sila pozitivno, ker je sodelovanje zelo pomembno. Moram tudi reči, da sem imel vsa ta leta izredno srečo – imel sem ves čas dobre sodelavce, zelo dobro smo se razumeli in sem tudi sam skrbel, da ni prihajalo do kakšnih napetosti. Slednjih pa res nisem nikoli maral in zato je bilo potrebno včasih malo »povijugati«. Upam, da mi je to nekako uspevalo. Če nisi v življenju pripravljen sprejemati kompromisov, je včasih težko – ne more biti vedno samo po tvoje.

V prodaji sem v vseh teh letih srečeval vsemogoče karakterje in ljudi – govorim o poslovnih partnerjih. Nekateri so bili sila odkriti in pripravljeni sodelovati, nekateri pa bolj zaprti, da si se kar bal, da je lahko kdo tudi malo zahrbtn in te bo nekje že okrog prinesel ... Res naletiš na vse vrste ljudi.

Pa vam je bilo kdaj stresno, kot to danes večkrat slišimo?

Benjamin:

Seveda je bilo občasno tudi stresno. Nikjer ni samo lepo. Taka obdobja in trenutke pa sem pospravil v tisti predal možganov, ki je namenjen pozabljanju. Pa vendar me občasno vsaj dve stvari nekoliko jezita. Prva je ta, da Iskra Idrija (pozneje Rotomatika in Hydrija) ni Iskri Železniki oziroma DOMELU rekla niti hvala za ves vloženi kapital, podarjen program in kupce. Prej je bilo slišati kaj neprimerne. Druga pa je prodaja Indramata. Z Indramatom sem tesno sodeloval kar dolgo vrsto let in upam si nedomišljavo trditi, da sem razmere dobro poznal. Zato še danes trdim, da je bila prodaja nepotrebna in ni bila nujna, kot se

Milka kot tajnica s takratnimi sodelavci pred pričetkom enega od sestankov

je uradno razlagalo. DOMEL si je dolgo prizadeval, da bi poleg široke potrošnje imel vsaj nekaj profesionalnega programa. To je bil takrat prav program Indramata. Drugega primerne nadomestila pa takrat ni bilo. Hvala bogu ima sedaj Domel spet kar precej profesionalnega programa. Z Indramatom sem se razšel na zelo prijateljski način, saj sem do njega, kot tudi do vseh ostalih kupcev, hotel biti vedno odkrit, pošten in držati dano besedo. To je bil vedno moj način.

Milka:

Ne, popolnoma nikjer mi ni nobena stvar predstavljala stresa. Prav za nobeno obdobje, kar sem bila v tovarni, se ne morem pritoževati. Vse je bilo v redu. Kolikor smo se kasneje pogovarjali, je bilo po mojem odhodu velikokrat res težje, ampak jaz tega, ko sem še bila v Domelu, res nisem čutila. Zame je bilo v redu.

No, plače res niso bile najvišje – ampak so pa bile redne. Še takrat, v času osamosvojitve Slovenije, ko so bili zaskrbljeni, kako se bo prišlo do denarja, je takratni šef računovodstva Primož Pegam že nekako poskrbel, da smo plače dobili. Vem pa tudi, da jih marsikje drugje niso.

No, prepričana sem, da se je tudi direktorica v zadnjih letih trudila, da je bilo tako. Ampak trudili so se tudi direktorji, ko sem bila še jaz v podjetju.

Upokojila sem se takrat, ko je bil direktor še Tone Rakovec. Potem ne vem več točno, kako so si direktorji sledili - Pavle Demšar pa Rado Šuštar, ki sta bila za Rakovcem in pred Jožico Rejec.

Zdaj je bila ravno na televiziji, pri Odmevih sva jo gledala. No, zdaj pa prevzema vodenje Matjaž Čemažar, za katerega pa verjameva, da bo tudi zelo v redu.

Benjamin:

Z Matjažem sva tudi sodelovala, skupaj sva bila na nekaj sejmih in sem prepričan, da bo vodil stvari, kot se šika.

Na tak način lahko rečemo, da so se začele dolgoročne zgodbe s kupci, ki še trajajo. Kaj ni bila ena takih zgodb tudi sodelovanje s Stihlom?

Benjamin:

Pri izvoznih poslih sem večinoma delal s kupci iz nemško govorečega področja. Moje izkušnje so bile pozitivne. Nemške firme so bile večinoma zelo »fer«. Mentaliteta tega nemškega dela zahodnjakov je bistveno drugačna od mentalitete romanskega dela in z romanskim delom sem imel na srečo sam zelo malo posla. Ti iz nemškega dela imajo na primer za vrednoto, če se lahko pohvalijo, da kupljeno blago redno plačujejo. Ti iz romanskega dela, kot so Italijani in Francozi, pa se radi pohvalijo, da koga tudi malo »nategnejo«. In s takimi ljudmi je težje delati. Imel sem nekega kupca iz italijanskega dela Švice. Bil je zelo prijeten možakar, ampak imel je en kup naslovov in telefonskih števil in ves čas sem se bal, da ga enkrat ne bom več na nobeni našel. Po mojem odhodu ste z njim delali drugi v prodaji, ampak ko sem spraševal po njem, so mi rekli, da je res »izginil«, ker naj ne bi imel več potreb – plačal pa je na srečo ves dolg.

No, ampak nazaj k Stihlu. Kar sem pri njih cenil, je bil odprt odnos. Oni pa so cenili to, da smo jih ves čas o vsem obveščali. V vsaki proizvodnji se zgodi, da kakšna stvar zamuja. Če smo Stihlu to recimo takoj povedali, je dotični referent v Stihlu to preveril in potrdil, če je bilo seveda to za njih sprejemljivo. Imel pa sem tudi kupce, ki so bili togi in na tak način sodelovanja niso bili pripravljene - predvsem zato, ker se jim enostavno ni ljubilo pri sebi preveriti, kaj v danem trenutku res potrebujejo, ne glede na dogovorjene dobavne roke. Z ljudmi pri kupcih, s katerimi delaš, razviješ nekako potem tudi pristne osebne odnose. Tako je bilo tudi pri Stihlu.

Oba sta domelova upokojenca. Ali sta se spoznala v Domelu?

Benjamin:

Ja, pa res, vidiš, kaj vse mi je dal Domel – še ženo (smeh). Pa ne samo meni – veliko parov je nastalo v Domelu – res dobra firma.

Milka:

Ja, meni pa moža (smeh).

Ali sta se glede na to, da sta bila oba zaposlena v isti firmi, doma tudi pogovarjala o Domelu?

Benjamin:

Mogoče malo, vendar večinoma ni bilo potrebe, da bi eden drugemu govorila o službi. Dobro, o čem že »podebatiraš«, drugače pa sva se bolj držala nekega nepisanega pravila, da službenih težav ne nosiš domov. Nama je kar uspevalo. Več sva se pogovarjala takrat, ko je Milka šla predčasno v pokoj. To je bilo v obdobju, ko je bila tendenca čim več ljudi upokojiti. In to je bilo še pred prvo spremembo pokojninske zakonodaje. Bila je mnenja, da bi lahko še ostala v službi, ampak se je bala, da bi jo kdo postrani gledal zato. Takrat sva se pa res pogovarjala v smeri delitve mnenja – nekako sem ji takrat prigovarjal, da bodo po spremeni zakonodaji lahko pogoji za upokojitve še slabši. Odšla je v pokoj, zakon pa še nekaj let ni bil sprejet. Ja, v tistem obdobju sva se največ pogovarjala o Domelu in službi, drugače pa nisva »nosila Domela domov«.

To, da sva bila zaposlena v isti firmi, je imelo tudi prednost, saj sva se skupaj vozila v službo. Razen če sem bil na službenem potovanju. Ko sem bil odsoten, ni bilo nobenih težav, saj je tudi Milka vozila. To, da sva bila skupaj v podjetju, mi res nikoli ni predstavljalo nobene težave. Same pozitivne stvari so bile.

Milka:

Neee, to pa res nikoli. Midva sva bila na čisto različnih področjih in res se nisva o firmi veliko pogovarjala. Saj so seveda bili problemi, ampak midva sva doma imela delo z otroki in se o firmi nisva pogovarjala. Doma sva pač imela drugo delo (smeh).

Edino takrat, ko sem se odločala, ali naj grem na čakanje pred upokojitvijo ali ne. O tem pa bi se v vsakem primeru pogovarjala tudi, če on ne bi bil zaposlen v Domelu.

Benjamin na enem izmed sejmov s sodelavci

Ali je bilo kdaj naporno, ko je bil Beno odsoten zaradi službene poti?

Milka:

No, saj smo vedno vse uredili. Bilo je obdobje, ko je hodil za dva tedna skupaj v Nemčijo in potem bil dva tedna doma in hodil v službo. Tega se spomnim, da je bil včasih ravno toliko doma, da je vzpostavil en odnos z otroki, ki so bili takrat še majhni – pa je spet šel. To je bilo mogoče malo naporno – ampak tudi to je minilo.

Jaz sem to sprejela kot del njegove službe.

Benjamin:

Iz tistega obdobja se spomnim, kaj lahko naredijo živci. Vedno ko sem vedel, da se bom vračal domov, celo noč nisem dobro spal, če sploh sem. In če je bilo prehudo, sem šel kar ob dveh zjutraj na pot – saj itak nisem mogel spati, pa sem bil kakšno uro prej doma.

Ali kaj pogrešate Domel? Se kdaj spomnite nanj?

Benjamin:

S temi stvarmi je tako. Na upokojitve se moraš pripraviti – v glavi. Tisti, ki se na to ne pripravijo ali pa so naenkrat postavljeni pred to dejstvo, so »ubogi«. Ali pa če razmišljaš, da ko tebe več ne bo, pa v firmi, ki jo zapuščas, ne bo več šlo. To je napačno razmišljanje. Sam sem si kar zgodaj izračunal, kdaj se bom upokojil in sem si rekel: »Okrog hiše imam dela »ju-hu-hu«, rad grem tudi na »jago«, tako da meni zaradi upokojitve dolgčas ne bo.« Zelo rad pa pridem na obisk v Domel – v prodajo, da se malo pogovorimo. Ugotavljam pa, da jih vse manj poznam. Ampak ne glede na to, je lepo, malo skupaj spijemo, malo se pogovorimo. Zadnja leta se srečujemo v januarju in jaz res rad pridem in upam, da bom še prišel.

Lahko sklenem tako, da Domela ne pogrešam v taki meri, da bi zaradi tega težko živel, se pa rad oglasim na obisk. Vedno sem tudi vesel vsake dobre novice o DOMELU. Še nekaj se mi zdi pomembno – tisti, ki odidejo iz firme s kakšno zamero, tudi težje živijo in se potem mogoče težje tudi vračajo, sam nisem šel iz Domel na tak način.

Naj za zaključek povem, da je bil vedno moj moto biti pošten, odkrit, delovati dolgoročno in držati dano besedo, tudi če ni bila napisana. Ko sem se pred odhodom v pokoj poslavljaj od svojih poslovnih partnerjev, so mi to tudi priznavali. To mi še danes veliko pomeni.

Milka:

O, ja, se spomnim na Domel. Vendar jaz ne hodim v Domel na obiske. Zelo rada pa greva na piknik, pa ko so bila še srečanja za upokojenca, sva tudi rada šla. Dokler bova lahko, bova še kar hodila, ker rada hodiva. Enih pa nikoli ne vidiva, tudi bivših direktorjev in vodij ne.

Tako, kot se srečujejo nekateri, se mi ne, ker nihče ne organizira srečanj. Smo pa takrat, ko se srečamo po naključju, toliko bolj veseli eden drugega. Če si toliko časa del enega okolja, ni prav, da bi ga kar zbrisal.

V splošnem lahko rečem, da imam na Domel lepe spomine, pogrešam ga pa ne, saj imam doma veliko dela. Smo velika družina, pomagava skrbeti za vnuke, dela okrog hiše in v hiši je tudi vedno dovolj.

PUST, PUST, KRIVIH UST

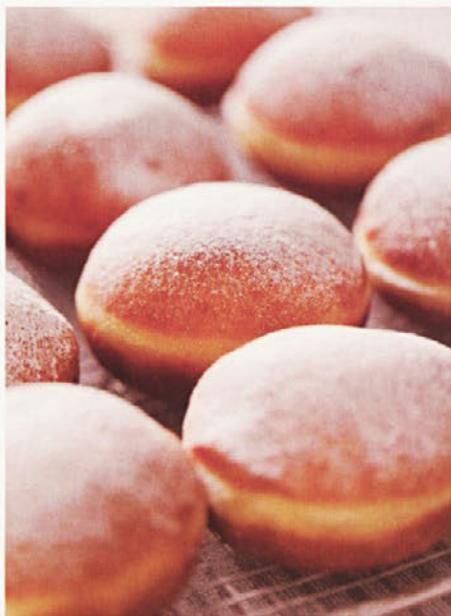

Nina Drol

Ljudje so bili včasih v dneh okoli pusta siti in napiti ... Tudi danes ni nič drugače. Pust je dan za norčije, veseljačenje, dobro hrano ter nepogrešljive pustne krofe in flancate.

Kdaj natanko so ljudje začeli pustovati, ni zapisano. Zagotovo pa navada šemljenja sega daleč v predkrščanski čas. Človek si je s pomočjo maske že v pradavnih obdobjih poskušal zagotoviti hrano, ker se je z masko lažje približal živali. Kasneje so bili maskirani liki utelešenje nadnaravnih sil, predstavljali so duhove rajnih. Naši predniki pa so praznovali obdobje ponovnega obujanja narave in odhajanja zime, preganjali so lakoto, zle demone ter privlačili energije rodnosti in plodnosti.

Prav verjetno je, da moramo nastanek mask in načinov šemljenja iskati v magičnih predstavah ljudi in njihovem odnosu do vsega nezavednega. Z masko si namreč lahko spremenimo istovetnost. Pri obrednem maskiranju maska spremeni nosilca v neko nadnaravno bitje in mu podeli prav posebne lastnosti ali moči. Pri neobrednih maskah pa se maskirani za določen čas spremenijo, lahko se obnašajo drugače, kot mu to dovoljujejo norme, ko je brez maske. Maska torej razveljavlja družbene in moralne obveznosti oziroma postavlja take, kakršne si maskirani želi. Kontinuiteti mask in maskiranja tako lahko sledimo od jamskih slikarjev paleolitskega človeka vse do današnjega časa, seveda spremenjeni, glede na družbene in kulturne spremembe.

Samo pustno veseljačenje ima korenine v antiki, saj so že Rimljani in Grki praznovali ob nastopu novega leta in v pomladnem času ustvarili kar nekaj praznikov, ko so se lahko našemili. Ta so bila povezana predvsem s čezmernim uživanjem hrane in pijače. Čeravno se je Cerkev upirala temu običaju, se je pust le nadaljeval in v 10. stoletju se je odpor Cerkve umiril. Dodali pa so pepelnico, kot dan pokore in pričetka štiridesetdnevnega posta. V srednji Evropi so se po letu 1300 zabave prenesle na čas pred štiridesetdnevnim postom. Pust ali »mesopust« sicer pomeni postiti se od mesa, saj sledi post. Danes je pri nas izraz »mesopust« zastarel in se ne uporablja več, v ruskem okolju pa še vedno pomeni »štiridesetdnevni post«. Tudi beseda »carneleva« (carne – meso, leva – opustiti) ima isti pomen, pustiti meso. Iz te besede je kasneje nastala beseda karneval, ki označuje praznovanje pusta ter vse pojavne oblike in vsebine predpustnega časa, od maskiranja, plesov, pustnih povork ter požrešnosti, pomeni pa tudi posebljenje pustnega demona oz. »pustnega kralja«. To je lik, ki nastopa tudi v naših šegah in navadah in ki ga pri nas predstavlja pust, fašink, fašenk, kurent ali korant.

In kako je s pustom na Slovenskem?

Slovenski etnolog Niko Kuret je v svojem delu Maske slovenskih pokrajin zapisal takole: »Navsezadnje se pa tudi vprašamo, kakšno mesto zavzemajo slovenske maske v evropskem merilu. Odgovor je lahek in kratek: Slovenija je Evropa v malem!« S tem je mislil na dediščino maskiranja na Slovenskem, na navade in tipe mask, ki jih lahko danes občudujemo v muzejih, strokovnih publikacijah in navsezadnje na turističnih prireditvah, ki jim pogosto pravimo tudi gledališče zgodovine. Tisti, ki oblečejo te stare maske, vsako leto pred nami odigrajo del preteklosti, v kateri je bila različnost tako značilna za slovenski prostor.

Prvi zapisi o pustu pri nas segajo v 17. stoletje, takrat so se našemili večinoma le otroci. Včasih so na pustni dan obrezovali drevje, zavarovali so kokoši pred lisico. Najbolj znani in kulturni so bili orači na Štajerskem, orali so zemljo z lesenim plugom - tudi v snegu, in sicer za izdaten pridelek repe. Nočno oranje pa naj bi pričaralo dež. Na dan pusta so v Prekmurju poskrbeli za živino, vsi so pazili, da so na ta dan vstali z desno nogo, tako je bil dan srečen in vesel. Vstajali so zgodaj, ciganke so hodile od hiše do hiše, pobirale so krofe in jajca. Vsa ta opravila pa morajo biti končana do polnoči, nato nastopi pepelnica in velikonočni post. O nastanku pusta govorijo tudi nekatere pripovedke.

V času pustovanja na Slovenskem uživajo tudi mnogi karnevali, pustni plesi in maškarade.

Sestavine teh so bile pogosto družbeno kritične in so omogočale prebivalcem, da so enkrat letno »udarili« po vseh negativnostih, ki so se dogajale okrog njih. Eden znanih in množično obiskanih karnevalov je kurentovanje na Ptuj, med izrazito »pustne kraje« pa sodi tudi Cerknica. Tam v pustnem sprevodu vozijo pošastno čarovnico Uršulo iz Slivnice, izvirna pa je tudi skupina polhov, ki jih po starem običaju »preganja hudič«. Med pustnimi šegami je tudi nekaj takih, ki so nadaljevanje prejšnjih razvojnih oblik do današnje pojavnosti. To pomeni, da vsako leto odigrajo neke zgodovinske like, kot denimo laufarji, maske iz Cerkna, ki so vpisani na Unescov seznam žive kulturne dediščine. Med tovrstne maske lahko uvrstimo še škorumate v Brkinih, pustarje na Banjščicah, pustove v Drežnici, mačkare v Dobrem polju in nekatere karnevalske sprevode. Po čezmernem uživanju dobrot je nastopilo postno obdobje, ki je trajalo vse do velike noči. Pust se je na Slovenskem skrčil v ožje pustno dogajanje, na pustno soboto, nedeljo in pustni torek.

Pust, mastnih ust!

Bolj kot pustni torek pa je bila v Trubarjevih časih pomembna pustna nedelja, od katere je veljal strogi post do velike noči, ko so se mize spet šibile od dobrot. Dolga stoletja, pa vse do danes, so se izmenjevala obdobja skromnosti in obdobja praznikov, ko so bile jedi bogate in razkošne. Ljudje so strogo upoštevali jedi za vsakdanjik in posebne jedi za praznike. Po tradiciji morajo biti za pusta siti vsi – človek, živina in duhovi. Skoraj povsod po Sloveniji je bila v pustnem času na mizi pečena svinjina, ponavadi glava in krača, kuhano kislno zelje ali repa, krompir in za sladkanje ocvrte dobrote, predvsem flancati, miške in seveda krofi, simbol naše pustne kulinarike. Poimenujemo jih različno – bobi, krafeljni, krafelci, krapči. So sorazmerno »mladi« in naj bi menda izhajali iz dunajske dvorne kuhinje, kjer jih je v času Prešerna, na začetku 19. stoletja, pripravljala kuharica Cecilia Krapf, zato so jim sprva pravili Cilkinke kroglice ali krapci. Toda več pisnih virov govori o tem, da so jih poznali že veliko prej, slavna dvorna kuharica Cecilia jih je le obudila in naredila priljubljene. Slovenci smo jih hitro spoznali, saj je prek Štajerske in osrednje Slovenije do Krasa potekala pomembna prometna pot med Dunajem in Trstom. Takoj smo jih vzeli za svoje, jih polnili z marmelado in potresali s sladkorjem. Za pravilno cvrenje krofa je poleg oljčnega olja, olja oljne ogrščice ali pa posebnega sončničnega olja za visoke temperature odlična tudi svinjska mast, še najbolj mast iz sala, celo boljša je od kokosove masti ali olja, in sicer zaradi dobrega razmerja med nasičenimi in enkrat nenasičenimi maščobnimi kislinami in še za nekaj stopinj Celzija višje točke dimljenja. Krofi so dovolj vzhajani takrat, ko se stresejo, če se jih narahlo dotaknemo. Če so pravilno vzhajani, bodo imeli privlačen venček. Premalo vzhajani se namreč preveč potopijo v olje, preveč vzhajani pa se v olju prevračajo. In še glede sladkorja: več sladkorja v testu pospeši porjavitev krofa med cvrtjem, sredica pa ni prepečena. Če je v testu veliko sladkorja, naj bo temperatura maščobe nižja in čas cvrtja daljši. Mastna usta pa včasih niso bila brez simbolike. Obilna pojedina je namreč klicala po dobri letini.

Pustne vraže

Ponekod še danes verjamejo, da obisk šem prinaša srečo in dobro letino. Prav zato naj bi jih morali obdarovati. V pustnem izročilu velja splošno vedenje našemljencev: šeme vedno nastopajo v skupini, nič ne govorijo,

ampak uganjajo norčije. Kuret pa piše, da je nenapisano pravilo, da šemam ne smeš nič zameriti.

V povezavi s pustom je znanih veliko zanimivih pregovorov:

- Če na pustni torek sneži, je treba plesti košare, to namreč pomeni, da bo tisto leto dosti češenj.
- Če na pustni torek ne pridejo v hišo maškare ali jim zaprejo vrata, jih bo doletela neizogibna nesreča.
- Če na pustni dan pride najprej v hišo ženska, bo pri hiši veliko kokoši.
- Če maškare visoko skačejo, bo lan visok, če divje plešejo, bo repa debela.
- Če vržete kost od mesa, kuhanega na pustni torek, v lužo, vas bodo celo leto zasledovale žabe, celo k mizi in v posteljo.
- Če na ta dan pečete kruh s kvasilom, vam bodo krti napravili veliko škodo na polju.
- Če komu za pusta podarite kruh, le-ta za tisto leto odnese tudi plevel z njiv.
- Kdor se na pustni večer pri luči hitro obrne in ne vidi svoje sence, ta v tistem letu zagotovo umre.
- Kdor za pusta nese hrano v drugo hišo, s tem odnese tudi ves plevel s svojih njiv na sosedove.
- Če se na pustni torek, preden vzide sonce, vrže trske preko strehe, bo tisto leto pri hiši veliko ptičjih gnezd.
- Za čas pusta namočimo v vodo enoletno lesko in potem z njo škropimo brstiče vse do cvetne nedelje – se želja, ki si jo ob tem zamislimo, gotovo uresniči.

Verjeli so tudi, da se na pustni torek ne sme nikoli položiti na mizo točno toliko žlic, kot je ljudi okoli mize. Na ta dan se tudi ne sme jesti juhe, drugače se boste poleti veliko potili. Kislno zelje, ki se ga použije ta dan, pomaga proti vetrovom. Pustnemu torku sledi pepelnina sredo, ko pusta pokopljejo in je največji post v letu. Zato velja zanimiva vraža: Kdor na pepelnino sredo je meso, se mu po bradi spustijo kraste, ki jih težko odpravi. Kdorkoli vidi takšnega krastavega človeka, naj mu reče: »Ti pa si na pepelnino sredo jedel meso!« To bo gotovo pomagalo, da se bo nesrečnik znebil neprijetne nadloge. In še nekaj velja za pepelnino sredo – če vržemo na pepelnino sredo smeti na sosedov kup gnoja, se obenem ves plevel preseli na sosedove njive.

Pustovalo se je tudi v Selški dolini.

Vida Košmelj v knjigi Železniki skozi čas opisuje pustni čas: »V predpustnem času je bilo obilo veselja in norenja. Peli so posebne stare pesmi, ki jih otroci nismo smeli slišati, ker so bile menda zelo »kosmate«. Prav tako nismo smeli gledati, kako so »žagali babo na dva dela«, kar nam je bilo neumljivo. Smeli pa smo spremljati pusta, našemljenega pijančka v kurniku, ki je sicer služil za prevoz prašičev. Kako so ga končno vrgli v mrzlo vodo, tudi nismo videli. Včasih so »vlačili ploč« pred vrata

Pustni sprevod se vije skozi Racovnik, februar 1983

Pustni sprevod leta 1981

dekletom, ki so se sicer možila, pa so jih fantje pred poroko zapustili. Župnik Valentin Bertonec je rohnel v šoli in na prižnici čez poganske običaje in nas otroke strašil s peklenskimi mukami, ki čakajo pustovalce in njihove spremljevalce. Za pokoro je bil med postom večkrat misijon, ki ni imel dosti obiskovalcev. Nekaj nedelj v predpostnem času popoldne je potekala v cerkvi sv. Frančiška posebna pobožnost. Tam so peli vsako nedeljo posebne stare pesmi. Tej pobožnosti so prisostvovali v glavnem stari ljudje iz Gorenjega Konca. Teh pesmi nisem nikoli slišala. Tudi tem običajem je župnik nasprotoval. Verjetno jih je uglasbil ali priredil nadučitelj Levičnik.»

Nekaj starejših ljudi mi je povedalo, da so se kot otroci tudi našemili, vendar so bile maske preproste: stavec ali starka, ženin, nevesta, lovec, razbojnik, palček in druga pravljicična bitja, včasih pa samo narobe obrnjena obleka ali kupljena maska z očali in »muštacami«.

Koliko je bilo organiziranih pustovanj za odrasle v prejšnjem stoletju, mi natanko ni uspelo izvedeti. Sem pa pridobila informacije o organiziranih pustovanjih za otroke, nekaterih sem se z veseljem udeleževala tudi sama. Otroci smo v osemdesetih letih kostume velikokrat izdelovali doma sami ali s pomočjo staršev. Na voljo so bili tudi že narejeni kostumi iz blaga, vendar izbira ni bila tako velika, kot je danes, so pa bili veliko bolj kvalitetni. Priljubljeni liki so bili čarovnica, kavboj, indijanec, palčki, smrkci in ostali liki iz risank, princeze, klovnovi, mušnice, gusarji, pa tudi peki, dimnikarji in nabor živali: od domačih do gozdnih in tudi bolj eksotičnih, afriških. Udeleževali smo se pustnega sprevoda, ki ga je organizirala osnovna šola Železniki. Najprej je bil začetek sprevoda pred plavžem v Železnikih, pot pa nas je ob spremljavi našemljenih članov Pihalnega orkestra Alples Železniki, pod vodstvom dirigenta Dragiše Miškovića, vodila čez Racovnik, do Kresa, Češnjice in nato nazaj v telovadnico osnovne šole, kjer je sledilo pustno rajanje in pogostitev s čajem in krofom ali indijancem.

Pustno rajanje v telovadnici OŠ Železniki, februar 1983

Včasih so bile maske preproste

Profesorica Marija Gasser se šolskih pustovanj spominja takole: »Mentorica Šolske skupnosti – ŠS, ki je organizirala pustovanje, sem bila od leta 1989, ko sem začela v šoli Železniki poučevati. To je zahtevalo res veliko brezplačnega dela, saj je bila organizacija pustovanja precej zahtevna in odgovorna. Organizacija take prireditve zahteva prijavo prireditve, pomoč gasilcev in policije pri urejanju prometa in varnosti udeležencev. Pri organizaciji nam je pomagalo Turistično društvo Železniki. Zaradi finančnih stroškov je bilo potrebno pridobiti tudi sponzorje. Velika sreča je, da se nam ni nikoli nič zgodilo. Navdušenja za maškarado med otroki pa kljub vsemu ni manjkalo. Kar nekaj časa pred pustom smo posvetili tudi delu v razredu za izdelavo plakatov in vabil, čeprav je to že tako natrpan šolski urnik težko prenesel. Nastalo je veliko lepih izdelkov, ki so šegavo vabili pustne šeme, naj se priključijo sprevodu. In so se. Ogromno ljudi se je priključilo sprevodu, veliko jih je prišlo samo pogledat maškarare. Našla sem zapis in potrdilo iz leta 1999, ki smo ga morali imeti za napredovanje in ki pravi: »Prireditve se je udeležilo okrog 300 otrok in nekaj čez 100 odraslih obiskovalcev. Pustni sprevod je s Pihalno godbo Železniki ob 15. uri krenil izpred pošte Železniki do Kulturnega doma v Železnikih. Tu se je odvijal zabavni – kulturni program, ki je obsegal deset točk pod vodstvom učiteljice Marije Gasser z učenci njenega razreda. Temu so sledili zabava, srečelov in pogostitev obiskovalcev.« Spominjam se, da je bilo res veselo, na čelu je korakala pihalna godba, sledil je ples, skratka, res pravo pustno rajanje. Vedno sem se našemila tudi sama in v »maškarare« peljala svoje otroke. Pomagali so nam tudi prostovoljci, saj je bilo po prireditvi potrebno vse popraviti. Zelo rada, z velikim veseljem pa se spominjam pustovanja v Selcih. Z bratom Iztokom sva bila gonilna sila pri otroškem pustovanju. Leta in leta smo se v osnovnošolski dobi zbrali v naši hiši, pri Zamačnovcu, v Selnici in iz sena, slame, starih oblačil naredili pusta, moža in ženo. Sami smo organizirali sprevod, brez godbe, okoli leta 1970. Vedno se je priključilo veliko ljudi. Na pepelnico sredo pa smo pusta zažgali v Selnici pred Štefanom. Takrat ni bilo nobenih zahtev, nihče nas ni oviral, nobene bojzani, da bi se komu kaj zgodilo. Marsikdo dandanes izrazi željo, da bi se sprevoda udeležil, če bi ga bil kdo pripravljen organizirati. Glede varnosti pa so postavljene tako hude zahteve, da marsikdo ne upa izpostavljati sebe in svoje odgovornosti. V šoli se še vedno oblečemo, pripravimo pustne, igrive naloge, imamo uro rajanja v telovadnici. To je naša šega in navada, ki pa vedno bolj izginja iz naših krajev. Učiteljice razredne stopnje se še vedno oblečemo v maškarare. Šege, navade so bogastvo kraja, tega bi se morali zavedati vsi, ki delamo z mladino.«

Organizacijo otroških pustovanj sta zatem prevzeli Občina Železniki in Lokalna akcijska skupina za preprečevanje zasvojenosti LAS Občine Železniki in sicer so otroška pustna rajanja potekala v Kulturnem domu Železniki v letih: 2006, 2007, 2013, 2014, 2015, ter v letih: 2016, 2017 in 2018 v organizaciji Občine Železniki in Mladinskega centra Železniki. Otroke vsako leto razveseljujejo najrazličnejši animatorji, pogostijo pa jih tudi s čajem in krofom. Tradicionalno je tudi vsakoletno pustovanje za odrasle v Dražgošah in otroški pustovanji s sprevodom v Dražgošah in na Zalem Logu.

Upam, da ste letošnji pust izkoristili za veselo rajanje, druženje in sprostitve od vsakdana. Če pa tega niste storili, pa upam, da ste si privoščili vsaj kakšen krof, ki vas bo še nekaj časa spominjal in opominjal, da si je včasih potrebno vzeti trenutek zgolj za brezskrbnost, veselje in radost.

OSNOVNO

O KRIPTO VALUTAH

Roman Megušar

Danes so kripto valute postale svetovni fenomen, znan večini ljudi. V javnosti so sicer še vedno precej nerazumljene, medtem ko se banke, vlade in številna podjetja zavedajo njihovega pomena. Teško boste našli veliko banko, velika računovodska podjetja, pomembna podjetja na področju programske opreme ali vlade, ki še niso raziskali kripto valut ali začeli kaj na tem področju delati tudi sami.

Kripto valute so nastale kot stranski produkt drugega izuma. Satoshi Nakamoto, neznan izumitelj bitcoina, prve in še vedno najbolj pomembne kripto valute, ni imel nikoli namena iznajti valuto. V svoji napovedi bitcoina konec leta 2008 je Satoshi dejal, da je razvil elektronski denarni sistem. Najpomembnejši del izuma Satoshija je bil, da je našel način, kako vzpostaviti decentraliziran digitalni denarni sistem.

Za vzpostavitev digitalnega denarja potrebujete mrežo z računi, bilancami in transakcijami. To je enostavno razumeti. Velik problem, ki ga mora rešiti vsako plačilno omrežje, pa je preprečevanje tako imenovane dvojne porabe: prepričati je torej potrebno, da bi ena oseba porabila denar dvakrat. Običajno se to nadzoruje s pomočjo centralnega strežnika, ki vodi evidenco o bilancah. V decentralizirani mreži tega strežnika ni, zato bi moral vsak uporabnik vse to voditi zase. Vsak uporabnik v omrežju mora imeti seznam z vsemi transakcijami, da preveri, če so prihodnji posli veljavni ali gre za poskus dvojne porabe.

Če se uporabniki sistema ne strinjajo o le eni, tudi najmanjši transakciji, je vse uničeno. Potrebno je absolutno soglasje. Satoshi je dokazal nasprotno. Njegova glavna novost je, da je dosegel soglasje med uporabniki brez osrednjega organa.

Če bi želeli kripto valute opisati s preprosto definicijo, bi ugotovili, da gre v resnici samo za omejene vnose v bazo podatkov, ki jih nihče ne more spremeniti brez izpolnjevanja posebnih pogojev. Enako velja na primer za denar na vašem bančnem računu. Ali gre v resnici za kaj več kot za vnose v zbirko podatkov, ki se lahko spremenijo samo pod posebnimi pogoji? Enako velja celo za fizične kovance in bankovce. Vsakršen denar temelji le na preverjenih zbirkah različnih podatkov o računih, bilancah in transakcijah.

Kripto valuta je sestavljena iz mreže uporabnikov. Vsak uporabnik ima zapis celotne zgodovine vseh transakcij in s tem bilanc vsakega računa.

Transakcija je datoteka, ki pravi: "Oseba x je dala nekaj bitcoinov osebi y", podpisana pa je z zasebnim ključem osebe x. Po podpisu je transakcija predana v omrežje in poslana od enega uporabnika do vseh drugih uporabnikov. Transakcija je skoraj v trenutku znana celotnemu omrežju, vendar postane potrjena šele po določenem času. Potrditev transakcije je ključni koncept krypto valut. Dokler je transakcija nepotrjena, je v teku in se še vedno lahko ponaredi. Ko pa je transakcija potrjena, je zapečaten in z njo ni več mogoče manipulirati. Postane nameč del

nespremenljivega zapisa o zgodovini transakcij: Transakcije lahko potrjujejo samo rudarji. To je njihovo delo v omrežju krypto valut. Transakcije, ki jih ožigosajo kot zakonite, se širijo po omrežju. Ko je transakcija potrjena s strani rudarja, je dodana v zbirko podatkov.

Za svoje delo so rudarji nagrajeni z žetonom krypto valute, na primer z bitcoinom.

Načeloma je lahko vsak rudar. Ker decentralizirana mreža nima nobene avtoritete, ki bi pooblastila rudarje za to nalogo, krypto valute potrebujejo neke vrste mehanizem za preprečevanje prevlade katerega uporabnika ter zlorab. Predstavljajte si, da bi nekdo ustvaril tisoče nezakonitih transakcij in jih razširil – sistem bi se nemudoma podrl.

Satoshi je zato določil pravilo, da morajo rudarji vložiti nekaj dela na svojih računalnikih, da izpolnjujejo pogoje za to nalogo. Dejstvo je, da morajo najti verigo – produkt kriptografske funkcije – ki povezuje nov blok s svojim predhodnikom. To se imenuje dokazilo o delu.

Pomembno je vedeti le to, da je dokazilo del kriptografske sestavljanke, za katero rudarji med seboj tekmujejo, da bi jo rešili. Ko rudar najde rešitev, lahko zgradi blok. Za svoje delo je nagrajen z določenim številom krypto valut. To je edini način za ustvarjanje veljavnih krypto valut.

Kripto valuto je mogoče ustvariti le, če rudarji rešijo kriptografsko sestavljanke. Težavnost te sestavljanke se povečuje s količino računalniške moči, ki jo morajo rudarji vložiti. Tako se lahko v določenem času ustvari le omejeno število krypto kovancev. To je del konsenza, ki ga noben uporabnik v omrežju ne more prekršiti.

Kripto valute so zapisi, vodeni v decentraliziranih podatkovnih bazah. Tako se imenujejo zato, ker je postopek vodenje soglasij zavarovan z močno kriptografijo. Niso zavarovane z ljudmi ali z zaupanjem, ampak z matematiko.

Kripto valute so poleg tega, da se uporabljajo za plačila, odprle tudi neverjetno dinamičen, hitro rastoči trg za vlagatelje in špekulante. Ta bogat ekosistem kovancev je izpostavljen izjemni nestanovitnosti. Pogosto se zgodi, da kovanec pridobi 10 odstotkov na dan – včasih 100 odstotkov – že naslednji dan pa vse to preprosto izgubi. Če imate srečo, lahko vrednost vašega kovanca zraste do 1000 odstotkov v enem ali dveh tednih.

Najbolj znana krypto valuta je bitcoin, le-ta služi kot digitalni zlati standard v celotni industriji krypto valut. Uporablja se kot globalno plačilno sredstvo in je glavna valuta kibernetkega kriminala. Po sedmih letih obstoja se je cena bitcoina povečala od 0 na več kot 650 dolarjev, obseg transakcij pa je dosegel več kot 200.000 dnevnih transakcij.

Obstaja pa še na stotine drugih krypto valut. Večina od njih niso nič drugega kot poskus, da bi pritegnili vlagatelje in hitro ustvarili dobiček, mnoge pa so tudi igrišča za preizkušanje novosti v tehnologiji krypto valut.

Trg krypto valut je hiter in divji. Skoraj vsak dan se pojavljajo nove krypto valute, stare propadajo, začetni uporabniki bogatijo in vlagatelji izgubljajo denar. Vsaka krypto valuta pride z določeno obljubo, pri čemer nekatere preživijo le prve mesece ter kmalu izgubijo upanje, da bi dosegle donosnost svoje naložbe.

KAJ

VSE BOM ŠE DOŽIVELA V TRETJEM ŽIVLJENJSKEM OBDOBJU?

Marija Demšar

V zadnjem času postajam jezljiva. Jezijo me ti drobni potresi, ki jih v nižjih nadstropjih sploh ne občutijo. Jaz pa živim v osmem in še čudno glavo nosim na vratu. Nekaj se premakne, zašumi. Pa saj teh občutkov še opisati ne znam! Vem pa, kaj se dogaja. Potem se pa vse skupaj še malo zatrese, pa smo tam. Potres. Najbolj se je zagugalo, ko je bil potres v okolici Bovca, z magnitudo 3,6. Drugače pa tu in tam kakšen streslaj, pa moja nesrečna glava, ki mi ne da miru. Na ladjah nisem nikoli dobila morske bolezni.

Ali bom nekaj podobnega »kasirala« sedaj v tretjem življenjskem obdobju? Pa to kar doma, v stanovanju. Če že nisem doma, če se čemu že izognem, pa poskrbi ARSO z vprašalnikom. No, saj sodelujem z njimi že dobro leto, a strah me ni nič manj. Sem pač zajec, kar se tega tiče. Sem pa v pasti, v mišnici. Ob potresu ne smeš v dvigalo in ne na stopnice. Torej! Sedi in čakaj! Kar bo, pa bo! Lepa tolažba, ni kaj. Sicer sem pa že takrat ob tisti desetdnevni vojni vprašala nadrejenega, kaj mi je storiti ob letalskem napadu. V klet naj bi se zatekli po takratnih priporočilih. V klet, ja. Vrata ob vratih – notri pa plinske jeklenke – polne in prazne. Plin se pa plazi pri tleh. Hvala, tja jaz ne grem! Mi je dal lep nasvet. Ostani, kjer si. Če bo do česa prišlo in boš na vrhu kupa (ruševin?), vsaj smrdela ne boš. Sem mu povedala, da bom, ker se bom od vsega strahu v hlače podelala. Sedaj bo bolje! Mogoče sledi tudi to, a prej me bo izdalo srce. Saj ne bi bila prva, ki jo je zadela kap ob potresu. Torej hitra in lepa smrt!

Pa pustimo potrese, pa smrt, saj bi resnično rada še kar nekaj časa tlačila ta naš planet, to našo zemljo.

Pa smo tam. Zemljo ubijamo z vsakodnevnimi odpadki. Najhuje pa je s plastiko. Nekje sem prebrala, da traja 400 let, da se otroška plenica razgradi. Bog naj mi pomaga, hči ima šele 23 let. V tolažbo pa mi je, da jih nisem stalno uporabljala. Čez noč, ja. Pa tudi, če sva kam šli, drugače pa stare dobre pralne plenice. Tetra pač. Saj pravijo, da so boljše, ker otroka moti mokrota. Tako se prej navadi na kahlico. Pa še bolj prijazne so. Predvsem poleti. Sem izkusila dobesedno na lastni riti. V Sežani so nam dali snemljivo plenico. Hlačke torej. Vse lepo in prav. Ne pa poleti in v tisti vročini. Rit se ti je napol skuhalo! Proti večeru si pa postal smrdljiv. No, sem se šla umit, potem, ko sem to zmogla. Kasneje sem se pa pač drugače znašla! Smilijo pa se mi otroci, ki so stalno zapakirani v plastiko.

Končno so se zganili tudi mediji! Ne morem pozabiti tiste uboge želve. Plastika se ji je nekako zamotala čez sredino oklepa. Želva je zrastle, čez sredino pa jo je stiskala plastika. Nekaj jo je celo plavalo ob njej. Še vedno, saj se ta vrag zlepa ne razgradi. Kako neki so delovali njeni organi, če je bila pa prisilno zožena v pasu kot ženske v preteklosti. Korzet vsaj iz plastike ni bil. Kostil pa tudi stiskajo. Ali je potem čudno, če so preščiipnjene ženske omedlevale?

No, jaz imam pa raje nahrbtnik kot te plastične vrečke. Ironija vsega pa je, da sem od doma nesla svoje stvari ravno v dveh takšnih zadevah.

Kasneje sem si kupila nahrbtnik za v gore, za plezanje. Ma ja, takrat so mi noge še čudovito služile! Raje sem po skalah lezla, kot po dolgih poteh hodila. Pa saj sem po horoskopu kozorog.

No ja, to je bil moj prvi nahrbtnik. Drugega sem dobila v Domelu. Modro – vijoličen – z napisom. Koliko gob in gozdnih sadežev je prinesel iz narave! A vsaka pesem se enkrat izpoje. Sem ga nesla k izdelovalcu, če mi ga lahko popravijo. Oh, ni bila le zadruga, še mnoge druge simptome za na odpad je imel. Tega drugega sem si pa prijezikala. Kar nisem se hotela posloviti od njega. Potem se je pa gospa spomnila, da je v skladišču mogoče še kakšen. Z Domelovim napisom ga itak ne bi prodali. Tako sem ga dobila, brez plačila. Pod pogojem, da zanje delam reklamo. Saj ti Porentovi nahrbtniki so bili res nekaj trpežnega. Če prav vem, ta firma ne obstaja več.

Kasneje pa spet Domel. Tak, rdeče - črn, lep, s predelki, skratka čudovit. A na žalost je manj trpežen. Saj ta, ki ga imam, ni več tisti prvi, močno pa upam, da mogoče tudi zadnji ne! Je pa to nekaj čudovitega. Ko me v hrbtenici boli, se primem za jermena. Če je ravno pravi pritisk na boleči del, mi nekako odleže. Vsaj za krajši čas. Potem pa korak za korakom, pa gre. Sicer se pa vsa velika potovanja začnejo s korakom. No, moje poti so se sicer bistveno skrajšale, vdala se pa še nisem in se tudi ne nameravam!

Hotela sem pa povedati nekaj drugega. S tem nahrbtnikom grem tudi v trgovino. Mnogo lažje prinesem nakupljeno domov. Ni treba plastičnih vrečk, pa v rokah ni potrebno nositi. Že mnogo let nisem kupila nobene. Ja, prinesem pa domov sadje v tisti tanki vrečki. Če je razgradljiva, ne vem. Pa pri mesarju je tudi meso v vrečki. Torej čim manj plastike, pa bo tudi onesnaževanja manj. Saj plastika mi ni bila nikoli všeč. Ko sem se prvič srečala s plastičnim jedilnim priborom, mi hrana nekako ni šla v slast. Boljše bi bilo z rokami, če me ne bi bilo sram. Pa še solata v plastični skledi zame ni tisto pravo. Lahko je v kovinski, ali pa še boljše – v stekleni.

Sem hči prosila za nekaj manjših skodelic. Saj jih je prinesla – plastične – fuj. Pes pa je imel »rostfrei«! No, saj je prav, je težja, pa jo med hranjenjem ne premika. Jaz pa nad plastiko nisem bila nikoli navdušena. Aja, imam pa večjo plastično posodo v kateri zamesim kruh. Pa mi kar uspe, kruh namreč. Ja v čim naj ga pa? Mojo »bobovo skledo« so iz kleti odstranili. Ko sem ležala, se trudila v Sežani, so klet temeljito pospravili. Vse lepo in prav, vsega pa ne bi bilo potrebno peljati na odpad. Pa tista nova vrata za Alpessovo omaro. V zaščiti, lepa, predvsem pa ne počena, kot so te, ki obstajajo. Ma ja. Ko bi kdo vsaj kaj vprašal. Ne. Je pa resnica, da ko sem bila odsotna, so mi hoteli prihraniti marsikaj.

Doma te pa pričaka še kakšno presenečenje.

Nova postelja – pa ne iz plastike. Ročno narejena, pa malo višja, da se bom lažje znašla. Bila sem vesela. Pa tudi nesrečna. Glavnino denarja je vložila v to mojo posteljo, ona pa je spet brezposelna. Ko bi ga le shranila zase.

Ampak ne! Vem, da me ima rada. Jaz pa njo!

PRIPOROČI NOVEGA DOMELOVCA

Pripelji novega sodelavca in prejmi nagrado
v višini 250€, 500€ ali 1000€ bruto!

Skupina Domel zaposluje nove kadre. Tu je priložnost, da priporočiš svoje prijatelje, znance, sošolce, sorodnike, bivše sodelavce, ... za katere misliš, da so primerni za naša prosta delovna mesta in zato lahko prejmeš ustrezno nagrado.

V kadrovski oddelek prvi prinesi ali pošlji prošnjo za zaposlitev, kontakt in življenjepis prijatelja ... potencialnega novega sodelavca. Ne velja za Domelove štipendiste, šolsko prakso in študentsko delo ter če je kontakt že v naši bazi.

V kolikor je predlagana oseba izbrana, potem ti kot predlagatelju pripada denarna nagrada: prva polovica ob sklenitvi pogodbe o zaposlitvi za določen čas, druga polovica pa po podaljšanju pogodbe o zaposlitvi čez pol leta.

Denarna nagrada v bruto vrednosti je odvisna od stopnje izobrazbe iskanega delovnega mesta in dosežene stopnje izobrazbe novega sodelavca:

- 250 € do IV. stopnje izobrazbe (osnovna šola in nižje poklicno izobraževanje),
- 500 € za V. in VI. stopnjo izobrazbe (gimnazijsko, srednje poklicno - tehniško izobraževanje ter višješolski in visokošolski strokovni programi),
- 1.000 € za VII. in višjo stopnjo izobrazbe (univerzitetni programi, magisterij stroke, magisterij znanosti, doktorat).

Program velja za vsa podjetja znotraj skupine Domel, na vseh lokacijah v RS, do preklica.

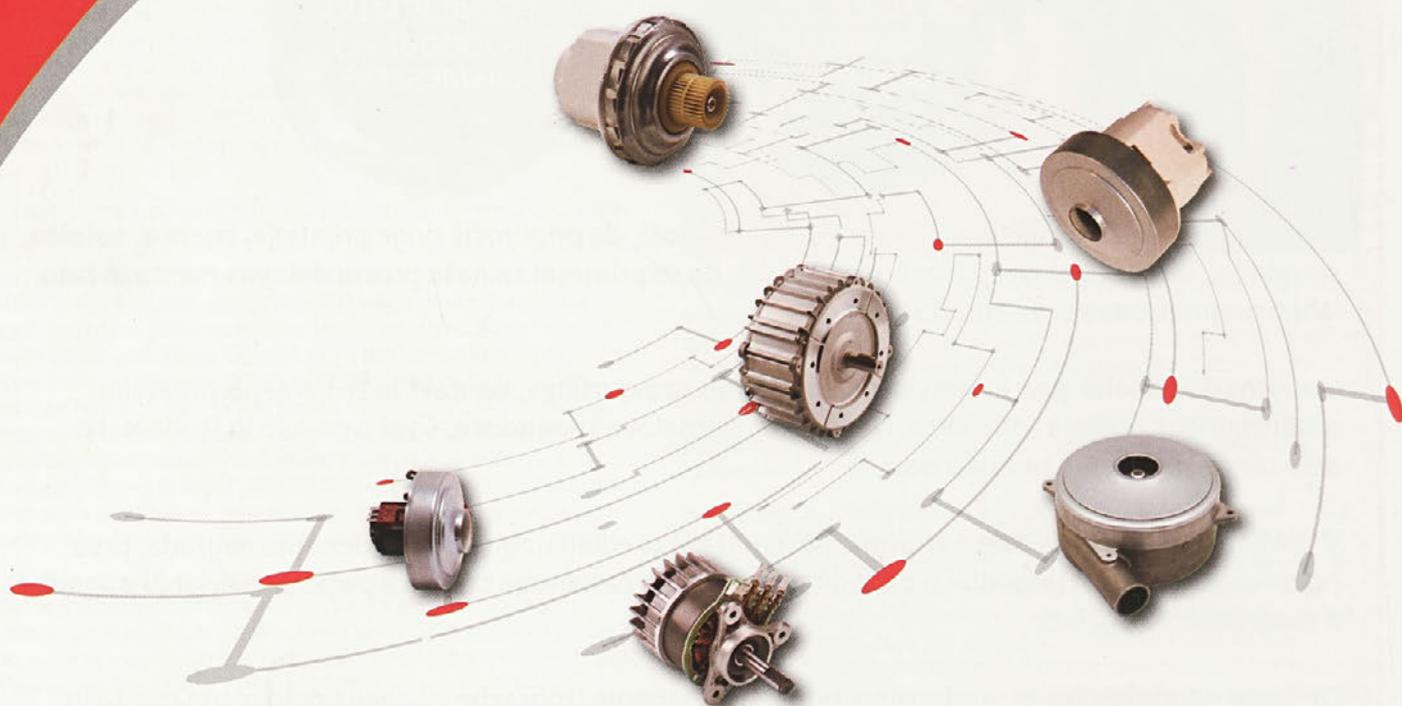
DOMEL

Dodatne informacije in pravila na Intranet portalu: <http://domelholding.sharepoint.com/>

*Vrh je dosegljiv tistim,
ki premagajo ovire.*

www.domel.com

DOMEL

Glavne prednosti naših proizvodov so:

visok izkoristek, nizek hrup in zanesljivost.